

The cover features a halftone pattern of small dots in shades of orange and yellow. In the upper right, there are faint, curved lines representing power lines. The lower half of the cover shows a photograph of a vast, flat, brownish field, possibly a plowed field or a dry landscape, with a line of trees in the distance under a pale sky.

Stadskanaal op Zon

Integrale gebiedsvisie

Gemeente Stadskanaal
Maart 2018

Colofon

Project: 2016014
Datum: maart 2018
Contactpersoon: Peter Hermens
Opdrachtgever: Gemeente Stadskanaal

Voorwoord

We staan aan het begin van de overgang van fossiele naar hernieuwbare energie en naar een meer circulaire economie. De gemeente Stadskanaal wil een significante bijdrage leveren aan de energietransitie. Zonne-energie biedt hiertoe mogelijkheden. Wat ons betreft, staat de realisatie van zonneparken niet op zichzelf. De energietransitie willen we koppelen aan een duurzame economische ontwikkeling.

Stadskanaal werkt duurzaam!

(Koersdocument "Stadskanaal Koersvast")

In het koersdocument zetten we in op het benutten van kansen van de energietransitie voor de regionale economie. Stadskanaal wil een vruchtbare bodem bieden voor duurzame ontwikkelingen en innovatie. Kennis, expertise en technologie kunnen worden ontwikkeld voor het ontwerpen, bouwen, financieren en onderhouden van installaties voor duurzame energie.

Het opwekken van zonne-energie is een goede eerste stap, maar er is meer nodig om Stadskanaal voor te bereiden op een duurzame toekomst. Een energieneutrale woningvoorraad, onafhankelijkheid van gas, elektrisch vervoer, sluitende materiaalkringlopen zijn opgaven waarvoor we staan. Samen met inwoners, bedrijfsleven en maatschappelijk organisaties willen wij deze uitdaging aangaan. De komst van zonneparken kan functioneren als aanjager voor andere duurzame ontwikkelingen. Door uitvoering te geven aan de visie 'Stadskanaal op Zon' verwachten we een bredere duurzame ontwikkeling op gang te brengen.

College van burgemeester en wethouders,
gemeente Stadskanaal

Inleiding

Stadskanaal op Zon

De visie “Stadskanaal op Zon” is het gemeentelijk beleidskader voor de wijze waarop wij willen omgaan met initiatieven voor zonneparken. Aan de hand van deze visie gaan wij het gesprek aan met initiatiefnemers en omwonenden om te bepalen of en onder welke voorwaarden wij planologische medewerking willen verlenen aan zonneparken. We geven hiermee tevens invulling aan het provinciale beleid, waarin van gemeenten een visie op zonneparken wordt gevraagd.

De ontwikkelingen vragen van ons beleid hoe wij hiermee willen omgaan. Op welke locaties zien wij zonneparken als een passende ontwikkeling? En onder welke voorwaarden? Op welke manier passen we deze ontwikkeling in, met behoud van een aantrekkelijke woon-, werk- en recreatieomgeving?

De visie ‘Stadskanaal op zon’ wil op deze vragen antwoord geven. De inzet is om de economische kansen van de ontwikkeling van zonneparken optimaal te benutten en zo een bijdrage te leveren aan de energietransitie zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van onze woon- en leefomgeving.

Energietransitie als kans

Stadskanaal speelt al vanaf de periode van veenontginning een prominente rol in de energievoorziening. De discussies rondom het Groninger gas, en de windmolenparken in de Drentse monden, hebben de energietransitie op de agenda gezet. Het huidige energiedebat levert ons zorgen op als het gaat om de windmolens in Drenthe, maar het levert vooral ook kansen op voor werkgelegenheid, onderwijs, en innovatie.

Een van de kansen betreft de ontwikkeling van zonne-energie. Grootschalige zonneparken kunnen op braakliggende bedrijventerreinen en op agrarische gronden worden ontwikkeld. Hiermee kan een substantiële bijdrage aan de energieopgave worden geleverd. Diverse partijen zijn al druk doende met de planvorming voor parken. Met kleinschalige zonneparken kunnen inwoners van wijken en dorpen in hun eigen energiebehoefte voldoen.

Met een open en faciliterende houding kan Stadskanaal voordeel halen voor toekomstige werkgelegenheid en economische ontwikkeling. Het ene initiatief lokt namelijk het volgende initiatief uit: de nieuw opgedane kennis en expertise maakt de gemeente aantrekkelijk voor volgende investeringen. Zoals aangegeven in het koersdocument “Stadskanaal Koersvast” zijn wij hierbij graag de “proeftuin van het Noorden”.

Impact zonneparken

Delen van het landschap krijgen met zonneparken een meer industrieel karakter. Lange tijd is de vruchtbare grond niet te gebruiken voor agrarische productie. En om zonne-energie rendabel te maken is vooralsnog een behoorlijke schaal nodig, in oppervlak en ook in investering. Dat trekt kapitaal van buiten de regio aan. We moeten ons afvragen of het wenselijk is dat ook de opbrengst uit de regio verdwijnt. Het stimuleren van lokale kracht, bijvoorbeeld door eigen energiecoöperaties, is een integraal onderdeel van de overgang naar energieneutraliteit. De energietransitie is geen technische berekening, maar hoort thuis in de belevingswereld van alle inwoners van Stadskanaal.

Te verwachten is dat zonneparken een kleiner effect hebben op het woongenot dan bijvoorbeeld windmolens. De parken zijn minder zichtbaar op afstand en niet hoorbaar. De schaal van de plannen voor zonneparken in de provincie Groningen variëren van 1 tot circa 100 hectare. Deze parken blijven minimaal 30 jaar aanwezig in het landschap. Daarmee zullen zonneparken gevolgen hebben voor de beleving van het landschap door omwonenden en recreanten. De besluitvorming over zonneparken vraagt daarom een zorgvuldige afweging met aandacht voor een goede maatschappelijke en landschappelijke inpassing.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 gaat in op de energiebehoefte in de gemeente Stadskanaal en de (rekenkundige) oppervlakte aan zonneparken die nodig zou zijn om volledig in de huidige energiebehoefte te voorzien.

Hoofdstuk 2 bevat een samenvatting van de inspraakreacties die zijn gegeven en de conclusies die daaruit zijn te trekken voor het te formuleren beleid. Het verslag van de discussiebijeenkomst is opgenomen in Bijlage 1.

Hoofdstuk 3 formuleert de beleidsdoelstelling voor zonne-energie en werkt deze uit.

Hoofdstuk 4 gaat in op de condities voor een goede maatschappelijke inpassing. Het gaat daarbij zowel om het creëren van maatschappelijk draagvlak op locatie-niveau als op gemeentelijk niveau.

Hoofdstuk 5 bespreekt de principes voor een goede landschappelijke inpassing. In Bijlage 2 zijn de uitwerkingen opgenomen voor de deelgebieden.

Hoofdstuk 6 gaat in op de randvoorwaarden voor een planologische procedure.

1. De energieopgave

Energiehuishouding

Veel bewoners van de gemeente zijn al bezig met de eigen energieopwekking: het aantal zonnepanelen op woningen neemt een grote vlucht. In 2009 hadden slechts 8 gebouwen in de gemeente Stadskanaal de mogelijkheid om zelfopgewekte stroom aan het net te leveren. Inmiddels, in 2016, zijn dat 705 gebouwen. Samen wekken zij bijna 3.000 MWh op.

Elk paneel helpt, maar vergeleken bij het totale energiegebruik is dit nog maar een klein aandeel. Volgens de netbeheerders (via de website energieinbeeld.nl) verbruiken alleen de huishoudens al 36.500 MWh aan elektriciteit. Als we de zakelijke aansluitingen meetellen, komt hier nog eens 68.000 MWh bovenop. Daarbij zijn het gasverbruik en de energiebehoefte voor mobiliteit nog niet meegerekend. Als we deze ook meerekenen dan komt de energiebalans voor de gemeente Stadskanaal jaarlijks negatief uit op 2.400 Tera-Joule (TJ). Ter indicatie: een hectare zonnenveld levert 4 TJ energie (Bron: Ruimte voor energie in Flevoland). Om volledige energieneutraliteit te bereiken is, gegeven de huidige stand van technologie, 600 hectare zonnenveld nodig.

Dit geeft een beeld van wat er nodig is om in de huidige situatie met zonne-energie energieneutraliteit te bereiken. Opwekken van zonne-energie is niet de enige mogelijkheid voor het bereiken van energieneutraliteit. Voor het verduurzamen van de energievraag wordt vaak de Trias Energetica gehanteerd. In de Trias Energetica ligt de prioriteit bij het beperken van het energieverbruik. Stap twee is het opwekken van energie uit duurzame bronnen. Zonne-energie is daarvoor één van de mogelijkheden.

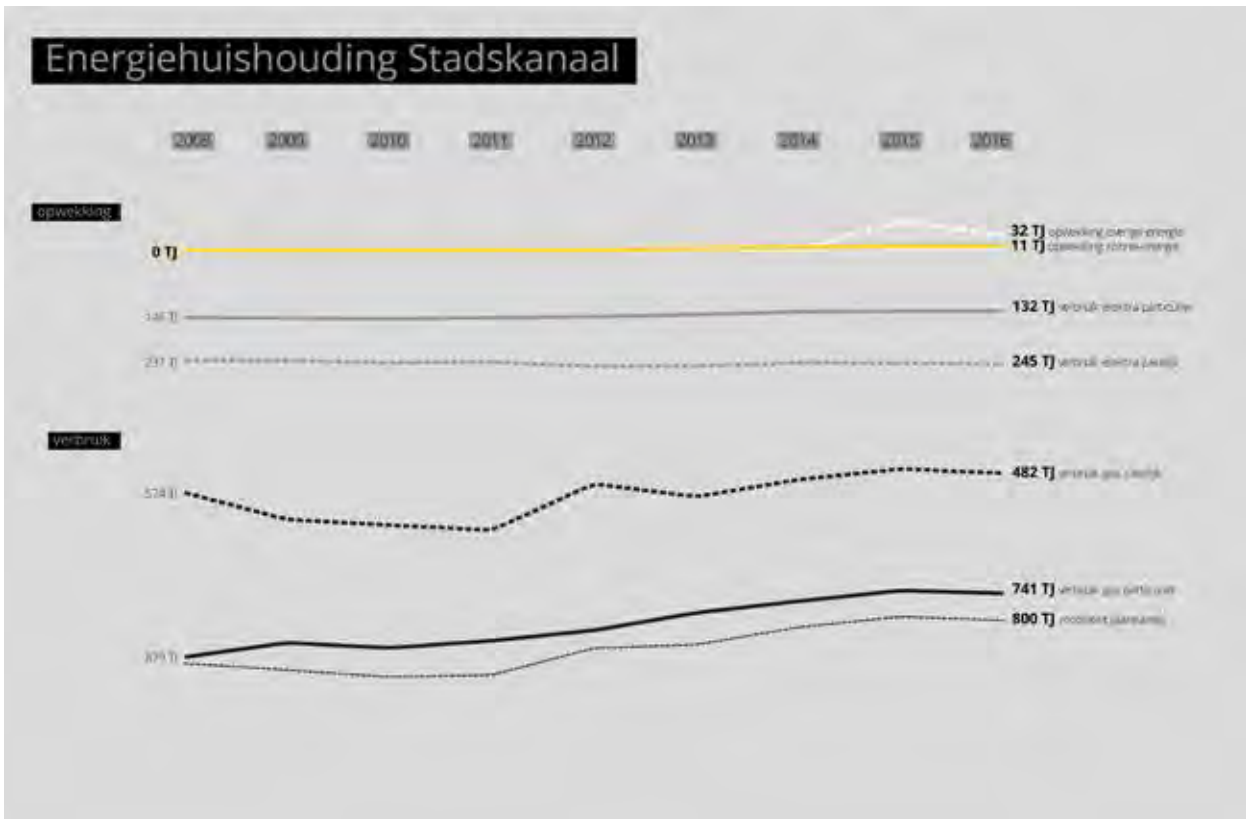
De drie stappen van de Trias Energetica zijn:

1. Beperk het energieverbruik door verspilling tegen te gaan.
2. Maak maximaal gebruik van energie uit duurzame bronnen, zoals wind-, water-, en zonne-energie.
3. Maak zo efficiënt mogelijk gebruik van fossiele brandstoffen om in de resterende energiebehoefte te voorzien.

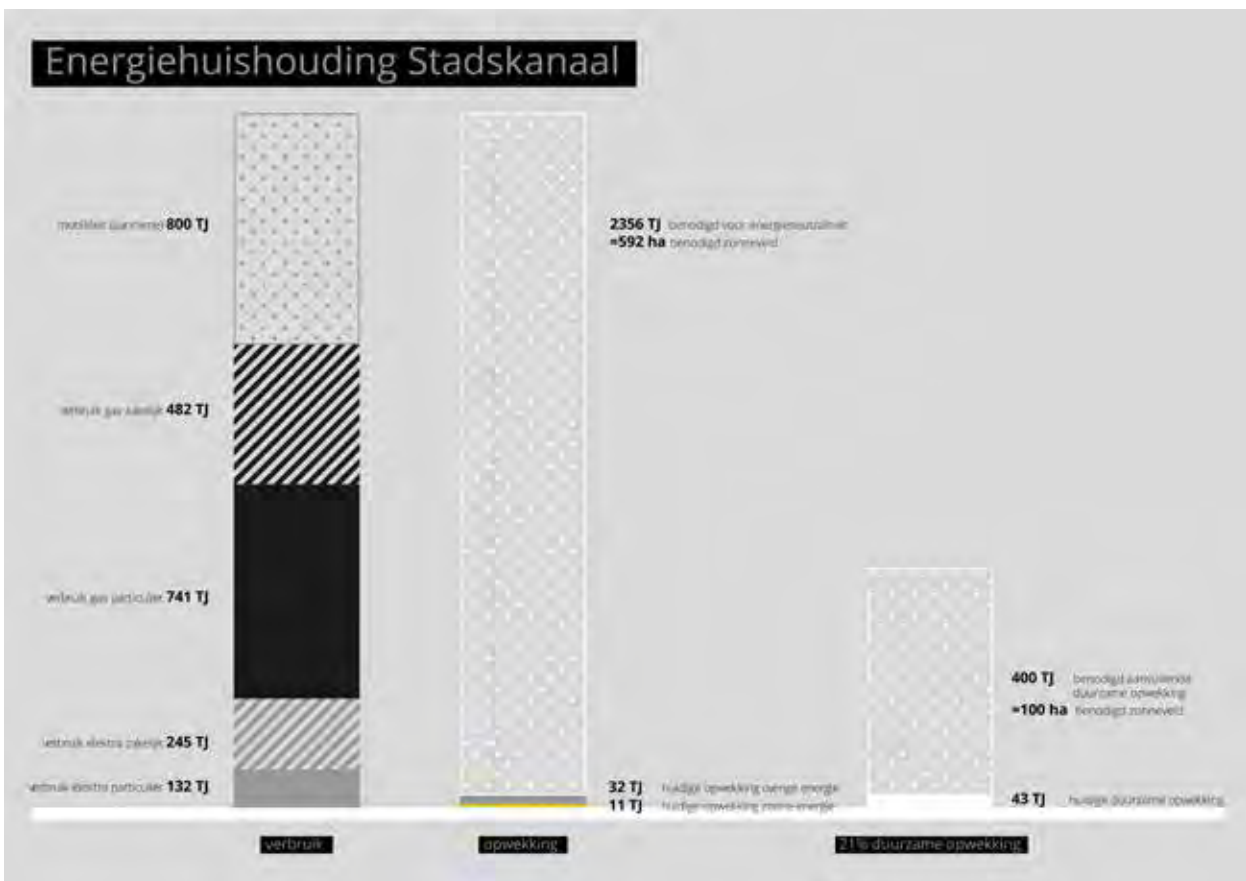
Energiehuishouding gemeente Stadskanaal (alles in TJ)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 prognose
Verbruik elektra particulier	146	147	148	146	143	139	133	132	132
Verbruik elektra zakelijk	237	238	243	241	251	250	243	244	245
Verbruik gas particulier	879	848	860	844	821	783	758	735	741
Verbruik gas zakelijk	524	582	594	605	505	533	495	472	482
Verbruik mobiliteit (aanname 33% bijdrage)	893	907	922	918	860	852	815	792	800
Subtotaal verbruik	2.678	2.721	2.767	2.753	2.580	2.557	2.444	2.375	2.399
Opwekking zonne-energie	-	0	0	0	2	5	6	9	11
Opwekking overig	-	-	-	-	-	-	-	64	32
Subtotaal opwekking	-	0	0	0	2	5	6	73	43
BALANS ENERGIEHUISHOUDING	-2.678	-2.721	-2.767	-2.753	-2.578	-2.553	-2.438	-2.302	-2.356

Tabel 1: Energieverbruik en -opwekking in Stadskanaal
(bron: www.energieinbeeld.nl)

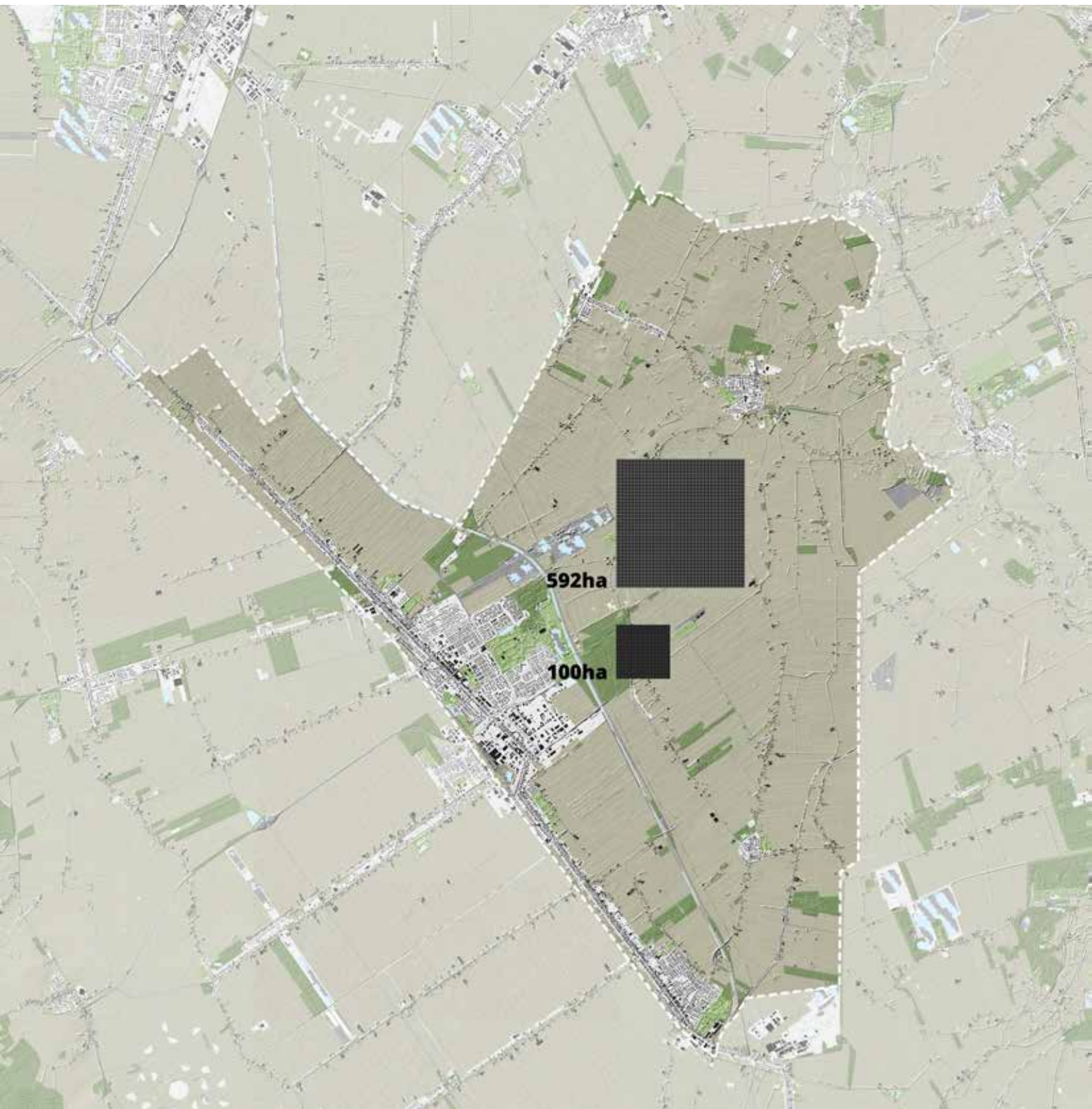

Figuur 1: Ontwikkeling energieverbruik en -opwekking in Stadskanaal

Figuur 2: Ambities duurzame energie

Figuur 3: Energiebehoefte Stadskanaal op schaal

Energieneutraliteit

Toont de benodigde schaal aan zonnepanelen om de energiebehoefte van Stadskanaal volledig (592ha) of 21% van de behoefte in 2020 (100ha) duurzaam op te wekken

2. Inspraakreacties

Discussieavond 29 juni 2017

Op basis van een eerste aanzet voor de visie “Stadskanaal op Zon” is een discussieavond georganiseerd. De bijeenkomst is door een zestigtal mensen bezocht. Na enkele korte inleidingen, konden mensen in drie workshops (en in drie rondes) hun mening geven over de onderwerpen: locatiekeuze, participatie en landschappelijke inpassing. Hieronder zijn per workshop de belangrijkste conclusies weergegeven.

Conclusies workshop locatiekeuze

De zoekgebieden zoals aangegeven op de discussiekaart (zie bijlage 1) lijken een goede basis te vormen voor zonneparklocaties. Er is een duidelijke voorkeur voor een goede zonering waarbij de realisatie van zonneparken op gepaste afstand van aanwezige bebouwing plaatsvindt. Aanwezigen zien zowel kansen voor goed ingepaste kleinschalige zonneparken als meer grootschalige parken. Binnen onze gemeente leent het Westerwoldse landschap zich daarbij niet voor grotere zonneparken. In de Veenkoloniën kan wel ruimte geboden worden voor grootschalige parken. Bij voorkeur worden parken gerealiseerd op slechtere landbouwgronden. Daarbij zijn de aanwezigen ook realistisch. Er is weinig echt slechte landbouwgrond, terwijl de ruimteclaim voor zonneparken groot is.

Conclusies workshop participatie

De reacties op de ontwikkeling van zonneparken en op het idee om een deel van de opbrengsten in het gebied te houden zijn over het algemeen positief. Vanuit een gebiedsfonds kunnen mogelijk middelen beschikbaar komen voor het verduurzamen van de woningvoorraad en andere duurzaamheidsmaatregelen. Er moet een link zijn met duurzaamheid. Ook mensen die de middelen niet hebben om te participeren in een zonnepark kunnen zo mee profiteren. Mensen die dichtbij een zonnepark wonen moeten actief bij de planvorming worden betrokken.

Conclusies workshop landschappelijke inpassing

Er zijn zorgen over het veranderen van het landschap en het uitzicht vanuit de woningen. Een goede landschappelijke inpassing is daarom belangrijk. Voor de landschappelijke inpassing is het een wezenlijk verschil of er meerdere kleinere zonneparken zijn of één groot zonnepark. Wordt het totaal aantal te ontwikkelen zonneparken gemaximaliseerd? Het uitzicht vanuit de woningen wordt erg belangrijk gevonden. Een grote afstand tot woningen is gewenst. Zonneparken kunnen aan het zicht worden onttrokken middels een natuurlijke inrichting. Dit kan een parkachtige invulling zijn, als uitloopgebied met wandelroutes. Dubbelgebruik van grond heeft vanuit de landbouw de voorkeur. Vanuit bewoners is het bezwaar dat de panelen bij dubbelgebruik vanwege de hogere ligging meer zichtbaar zijn.

Input voor beleid

Op basis van de conclusies en aanbevelingen uit de workshops is een ontwerpvisie opgesteld. Rekening is gehouden met de volgende hoofdpunten:

1. Ruimte bieden voor kleinschalige en grootschalige zonneparken. Het veenkoloniale deel leent zich bij uitstek voor grootschalige parken, het Westerwoldse deel juist meer voor kleinschalige zonneparken.
2. Belang toekennen aan een goede landschappelijke inpassing, waarbij voldoende afstand wordt gehouden tot aangrenzende woningen.
3. Benut bij voorkeur onrendabele agrarische gronden en zet in op dubbelgebruik van de grond.
4. Zicht bieden op de totale omvang van zonneparken in onze gemeente.
5. Omwonenden vroegtijdig betrekken bij de planvorming van projecten voor zonneparken.
6. Mogelijkheden scheppen voor inwoners om te kunnen 'meeprofiteren'.
7. Initiatiefnemers van zonneparken verplichten om financieel bij te dragen in een duurzaamheidsfonds of in te nemen duurzame maatregelen.

Informatiebijeenkomst 7 december 2017

Over de ontwerpvisie is op 7 december 2017 een informatiebijeenkomst gehouden. Op deze druk bezochte avond bleek bij de aanwezigen draagvlak voor de visie te bestaan. De discussie spitste zich onder meer toe op het opruimen van zonneparken na 30 jaar, het benutten van de mogelijkheden van lokale energiecoöperaties en de effecten van zonneparken op de landbouw.

Inspraak

De ontwerpvisie heeft van 29 november 2017 tot en met 9 januari 2018 ter inzage gelegen voor het indienen van inspraakreacties. Hiervan heeft de provincie Groningen en een inwoner gebruik gemaakt. Daarnaast heeft Groen Links een brief aan de gemeenteraad gezonden. De drie reacties hebben geleid tot een aantal aanpassingen in de visie. In bijlage 3 is de reactienota opgenomen met een samenvatting van de reacties, de beoordeling van de reacties en de aangebrachte wijzigingen.

Opiniërende raadscommissie 15 januari 2018

Op 15 januari 2018 heeft de gemeenteraad de conceptvisie opiniërend besproken. Hieruit is naar voren gekomen dat de doelstelling van 600 hectare afhankelijk is van de stand van de techniek en het zorgvuldiger is om de doelstelling te formuleren in termen van energie-opbrengst. De tekst in de visie is hierop aangepast.

3. Beleidsdoelstelling

Ambitie

In het koersdocument “Stadskanaal Koersvast” spreken we de ambitie uit om energieneutraal te zijn in 2050. Onze ambitie sluit aan bij het Akkoord van Parijs. In behapbare stappen streven we naar een 100% energie neutrale gemeente in 2050. Zonne-energie is een kansrijk middel om dit doel te bereiken. We willen de mogelijkheden van zonne-energie daarom optimaal benutten. De voordelen zijn er: een milieubewust imago, een beter vestigingsklimaat voor bedrijven, kansen voor lokale werkgelegenheid. Voorwaarde voor een duurzame ontwikkeling is, dat er een goede balans is tussen ecologische, economische, technologische en sociale belangen. Hiervoor is een helder beleidskader nodig. Waar we zeker op gaan sturen, zijn de opbrengsten. Een deel hiervan moet ‘landen’ in ons gebied en bij de lokale gemeenschap om hiermee andere duurzaamheidsinitiatieven mogelijk te maken of mogelijke nadelen te compenseren. Wij bieden hierbij graag ruimte voor innovaties, zeker als ze bijdragen aan de versterking van de lokale gemeenschap.

Doelstelling zonne-energie

Om geheel energieneutraal te worden, zijn op meerdere terreinen inspanningen nodig. Zo zullen gebouwen moeten worden geïsoleerd en onafhankelijk worden gemaakt van een gasaansluiting. Het vervoer zal moeten overschakelen op duurzame energiebronnen. Maar zelfs als we hierin slagen, is er nog steeds een aanzienlijke opgave voor de energietransitie. Daarbij zijn er mogelijkheden om zonne-energie bij te laten dragen aan andere duurzame ontwikkelingen. Dat kan rechtstreeks door de komst van een zonnepark te koppelen aan het realiseren van duurzame maatregelen, dan wel indirect via een financiële bijdrage in een gebiedsfonds. Ook het regionale bedrijfsleven kan bij de ontwikkelingen worden betrokken en zo kennis en ervaring opdoen in deze nieuwe economische branche. Zo worden de zonneparken ook gekoppeld aan een economische ontwikkeling. Om dit effect te bereiken, moet er wel sprake zijn van een zeker volume aan zonne-energie. Wij willen daarom binnen onze gemeente ruimte bieden voor het opwekken van 2.400 Tera-Joule aan zonne-energie per jaar. Gegeven de huidige stand van de techniek staat dit gelijk aan een ruimtebeslag voor zonneparken van 600 hectare. Of deze omvang in de praktijk wordt gehaald, is afhankelijk van de mogelijkheden voor landschappelijke inpassing en de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van projecten voor zonneparken.

Voor de maatschappelijke uitvoerbaarheid is draagvlak onontbeerlijk. In dit verband spreken we - naast landschappelijke inpassing - van ‘maatschappelijke inpassing’. Ten einde voldoende ruimte te bieden aan een zorgvuldig proces met omwonenden, nemen we hier de tijd voor. In de praktijk zal de realisatie van het totale volume aan zonneparken geleidelijk aan plaatsvinden. Hierbij houden we de vinger aan de pols en blijven we volgen wat er in de samenleving speelt. Op basis van opgedane ervaringen met gerealiseerde zonneparken wordt beoordeeld of het ingezette beleid bijstelling behoeft. In ieder geval zullen we na de realisatie van de eerste 200 hectare zonnepark de balans opmaken. Hierbij kan tevens rekening worden gehouden met de ontwikkeling van de techniek op het terrein van duurzaamheid.

Werkwijze

Om te bepalen onder welke condities een zonnepark kan worden ontwikkeld, zien wij voor de gemeente een actieve rol weggelegd in de driehoek omwonenden-ontwikkelaar-gemeente. Een zonnepark heeft niet alleen impact op de directe omgeving, maar ook op de gemeente als geheel. Voor het realiseren van lokaal draagvlak is een belangrijke stem weggelegd voor omwonenden, al dan niet vertegenwoordigd in een buurtorganisatie. De gemeente zit met name om tafel voor het behartigen van het belang van de gemeente als geheel.

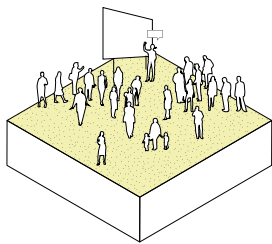
Omdat elke situatie anders is, kiezen we ervoor om maatwerk te leveren. In een dialoog tussen omwonenden, ontwikkelaar en gemeente worden de randvoorwaarden voor de komst van een zonnepark nader ingevuld. Het gaat daarbij om de maatschappelijke en de landschappelijke inpassing van een zonnepark. In de volgende hoofdstukken worden deze begrippen nader uitgewerkt.

4. Maatschappelijke inpassing

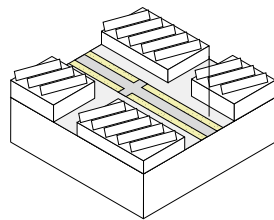
Een initiatief kan alleen succesrijk zijn met overtuigend maatschappelijk draagvlak. Dit betreft draagvlak bij de direct omwonenden, maar ook in de bredere samenleving. Zowel op locatieniveau als op gemeentelijk niveau kan een zonnepark op meerdere manieren draagvlak verkrijgen.

Locatieniveau

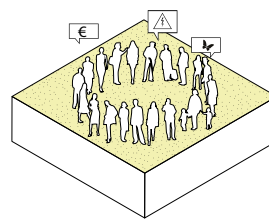
Op locatieniveau gaan ontwikkelaar, omwonenden en gemeente met elkaar in gesprek over de ontwikkeling van een zonnepark. In dit driehoeksoverleg worden maatregelen besproken voor het verkrijgen van het gewenste draagvlak. Dit gaat bijvoorbeeld over het hanteren van voldoende afstand van het park tot woningen, het realiseren van een uitloopgebied, een investering vanuit het zonnepark in de leefbaarheid van het dorp, het treffen van duurzaamheidsmaatregelen in het dorp, het bieden van participatiemogelijkheden in het zonnepark, het beschikbaar komen van duurzame energie voor lokaal verbruik, et cetera. De bedoeling is om een specifiek pakket aan maatregelen af te spreken, dat is afgestemd op de plaatselijke situatie.

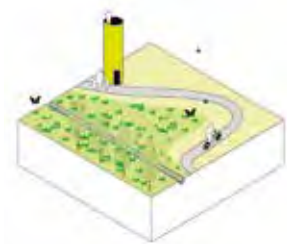
**Informer en betrekken
wijken en dorpen**

**Bieden mogelijkheden
voor participatie**

**Ondersteunen lokale
energiecoöperatie**

**Investeren in extra
gebiedskwaliteit**

Figuur 4: Maatschappelijke inpassing op locatieniveau

Gemeentelijk niveau

Om draagvlak te verkrijgen voor het beleid om binnen de gemeente ruimte te bieden aan 600 hectare zonnepark is het essentieel dat zonneparken bijdragen aan de leefbaarheid en duurzaamheid binnen onze gemeente. Zonneparken kunnen dit op diverse manieren doen.

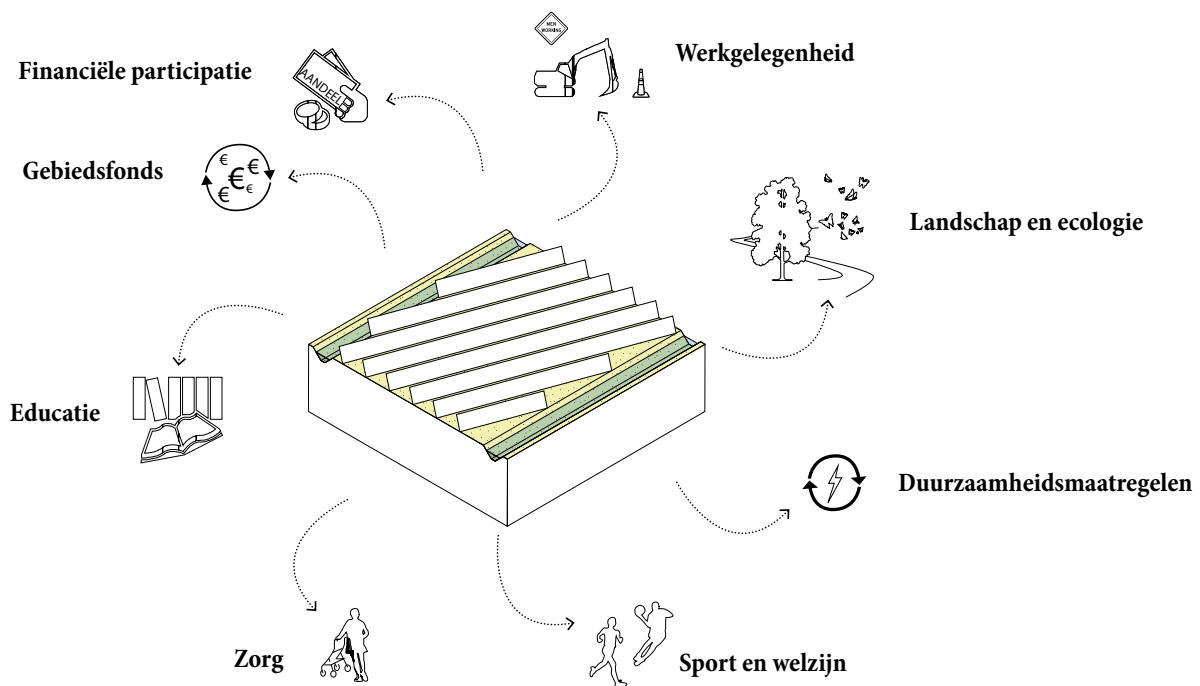
Een zonnepark kan een financiële bijdrage leveren aan een gebiedsfonds. Voor dit fonds wordt een stichting opgericht bestaande uit organisaties, die actief zijn binnen onze gemeente. De stichting heeft als doel om gebiedsversterkende maatregelen uit te voeren, die onder meer kunnen bestaan uit het treffen van duurzaamheidsmaatregelen. Het is eveneens denkbaar dat een initiatiefnemer rechtstreeks investeert in gebiedsversterkende maatregelen.

Het is ook mogelijk om andere kansen te benutten. Een energie-initiatief is immers niet alleen een technisch-ruimtelijke opgave. Elk initiatief kan worden beschouwd als een brede

maatschappelijke opgave waaraan diverse kansen kunnen worden gekoppeld. We nemen deze kansen serieus en overleggen de mogelijkheden voor ‘meekoppelen’ met initiatiefnemers.

Zijn er bijvoorbeeld mogelijkheden om vanuit het park werkgelegenheid te genereren? Kunnen er vanuit het park in samenwerking met het plaatselijke bedrijfsleven andere duurzame initiatieven in gang worden gezet? Is dubbelgebruik van de grond mogelijk door de toepassing van innovatieve teelten?

Voor het realiseren van zonneparken is agrarische grond nodig. Verhoudingsgewijs gaat het om 6,5 % van de agrarische grond in onze gemeente, indien de volledige 600 hectare hierop wordt gerealiseerd. Om het verlies aan agrarische grond te beperken, gaat onze voorkeur uit naar het gebruik van niet-agrarische gronden, het gebruik van minder rendabele agrarische grond, dubbelgebruik van grond en het benutten van daken voor zonnepanelen.

Figuur 5: Maatschappelijke inpassing op gemeentelijk niveau

Eindbeoordeling maatschappelijke inpassing

Hoe groter de impact van een park is op de omgeving, des te groter de inspanning van een initiatiefnemer zal moeten zijn om bij te dragen aan gebiedsversterkende maatregelen. Uiteindelijk zal hierbij het totale pakket aan maatregelen en benutte ‘meekoppel-kansen’, zowel op locatie-niveau als op gemeentelijk niveau, bepalend zijn om te beoordelen of een initiatief op voldoende maatschappelijk draagvlak kan rekenen.

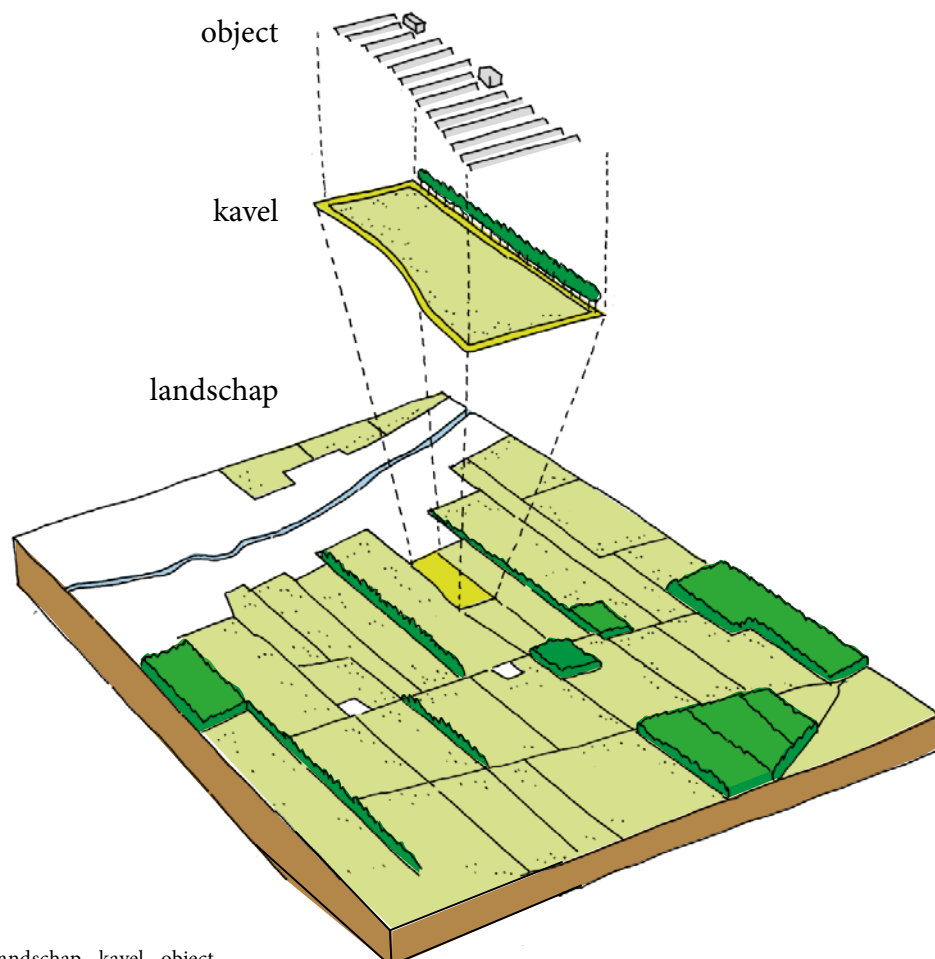
5. Landschappelijke inpassing

Werkwijze

Ook voor een zorgvuldige landschappelijke inpassing gaan wij met initiatiefnemer en omwonenden om tafel. De uitgangspunten en principes voor landschappelijke inpassing, zoals verwoord in dit hoofdstuk, vormen de leidraad voor de dialoog met omwonenden en initiatiefnemer. Over het definitieve ontwerp zal ook met de provincie Groningen overeenstemming moeten worden bereikt. Hiervoor wordt de maatwerkmethode toegepast van het provinciale Bouwheerschap, zoals aangegeven in de “Handreiking Locatiekeuze en ontwerp zonneparken” van de provincie Groningen. Dit betekent dat ook het Bouwheerschap in een vroegtijdig stadium aanschuift om over de landschappelijke inpassing te adviseren. Bij parken nabij de gemeentegrens worden buurgemeenten bij de planvorming betrokken.

Landschap - kavel - object

In dit hoofdstuk gaan we eerst in op het landschap. Welk type landschap treffen we aan in onze gemeente? Op kavel- en objectniveau worden vervolgens de principes besproken voor landschappelijke inpassing. Voor de landschappelijk kwetsbare gebieden worden aanvullende richtlijnen gegeven. In Bijlage 2 wordt specifiek ingegaan op de deelgebieden. Met de lagenbenadering sluiten we aan op de “Handreiking locatiekeuze en ontwerp zonneparken” van de provincie Groningen.

Figuur 6: Lagenbenadering landschap - kavel - object

Landschapstypen

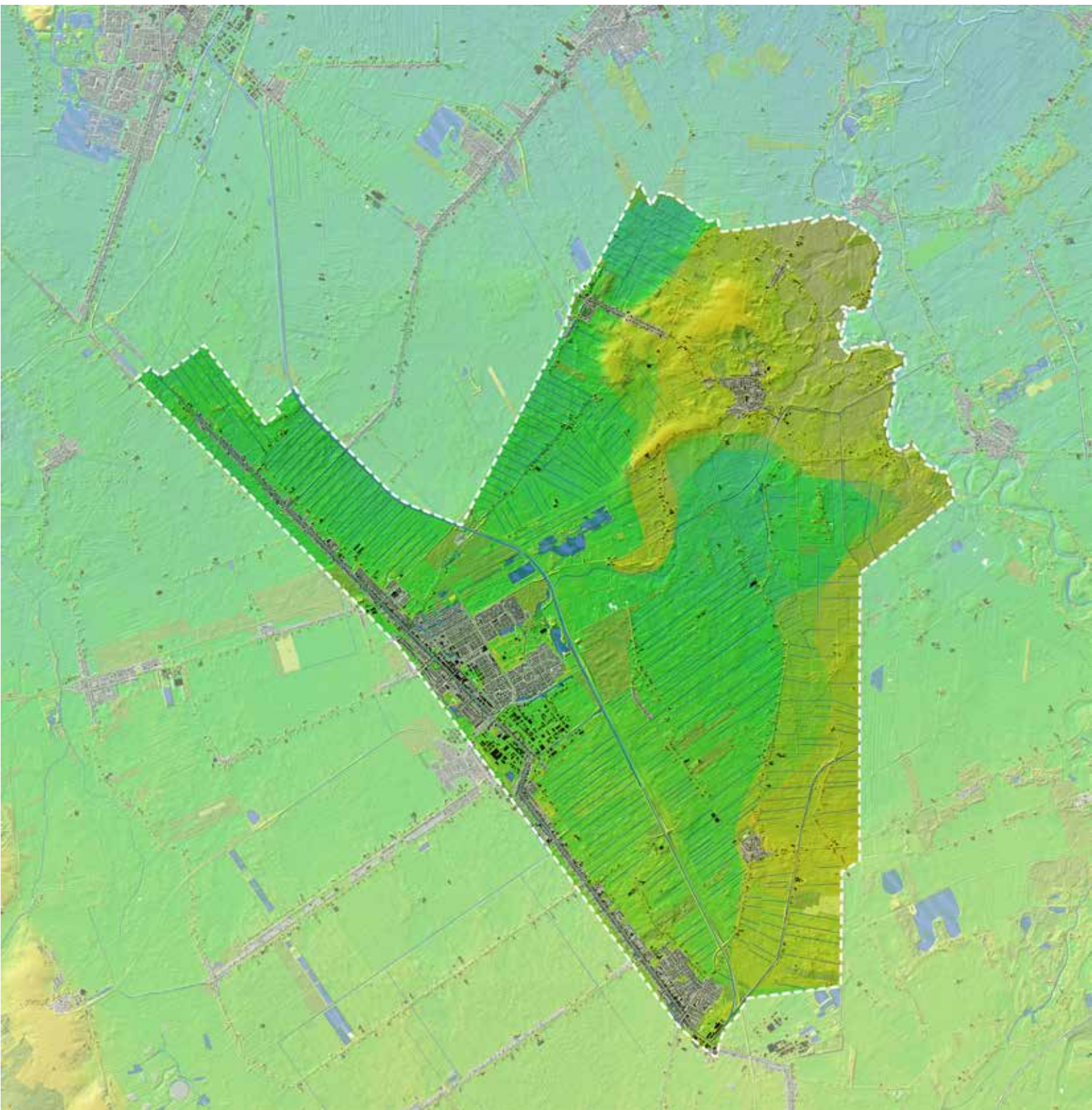
Het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit Groningen definieert op haar website 'Landschappen van Noord-Nederland' een dertigtal deelgebieden die het landschap van Noord-Nederland karakteriseren. De gemeente Stadskanaal bevindt zich op de grens van twee deelgebieden, te weten: de Oude Veenkoloniën en Westerwolde.

Figuur 7: Landschapstypen

Het grootste deel van de gemeente is onderdeel van de Oude Veenkoloniën. De rechtlijnige verkavelingsopzet en de open velden zijn karakteristiek voor dit landschap. De naamgever van stad en gemeente, het Stadskanaal, vormde de belangrijkste ontginningsbasis. Vanuit het Stadskanaal werd eind negentiende eeuw verveend in noordoostelijke richting, totdat de zandopduikingen van Onstwedde en Mussel werden bereikt. Deze zandopduikingen zijn onderdeel van het Westerwolde, een meer gevarieerd landschap van beken, beekdalen, zandkoppen en esdorpen. In de gemeente Stadskanaal is dit oude landschap met name in de omgeving van Onstwedde en Smeerling herkenbaar. De zone rond het Mussel-Aa-kanaal behoort historisch gezien tot het Westerwolde, maar heeft door de twintigste-eeuwse ontginningen een vrij rechtlijnig en open karakter. Het vormt in die zin een overgangszone.

De tweedeling Oude Veenkoloniën - Westerwolde is nog goed waarneembaar in het veld. Het landschap van Stadskanaal is echter meer gelaagd en nog altijd in ontwikkeling. De landschapskaart op de volgende pagina is een beeldende analyse van de landschappelijke karakteristiek en vormt samen met enkele technische randvoorwaarden het uitgangspunt voor de landschapszoning. Duidelijk waarneembaar zijn de hoge en lage delen, belangrijke lijnen in het landschap en beeldbepalende water- en bospartijen.

Figuur 8: Landschapskaart

Landschapskaart

Toont de gelaagdheid van het landschap van Stadskanaal en geeft inzicht in belangrijke landschappelijke lijnen

Landschapszoning

De paragraaf Landschapstypen beschrijft de zichtbare tweedeling van het landschap van Stadskanaal in een veenkoloniaal gebied en een ouder zandlandschap. De landschapskaart toont de gelaagde opbouw en geeft aanleidingen om het gebied in twee zones op te delen. Daarbij zijn ook tal van oude en nieuwe lijnen belangrijk. Met name de infrastructurele corridors vallen daarbij op: het Stadskanaal met zijn lintbebouwing en de modernere variant Wildervanckkanaal, Wildervanckweg (N366) en de hoogspanningsleiding. Voor de landschapszoning is dat laatste punt een belangrijke toevoeging. De nabijheid van aansluitpunten op het elektriciteitsnetwerk is een belangrijke factor voor de financiële haalbaarheid van een zonnepark.

De combinatie van het karakter van het landschap, de aanwezige (energie)infrastructuur en de huidige bebouwing leiden tot twee zones, verdeeld in meerdere deelgebieden:

A. Oplaadzone

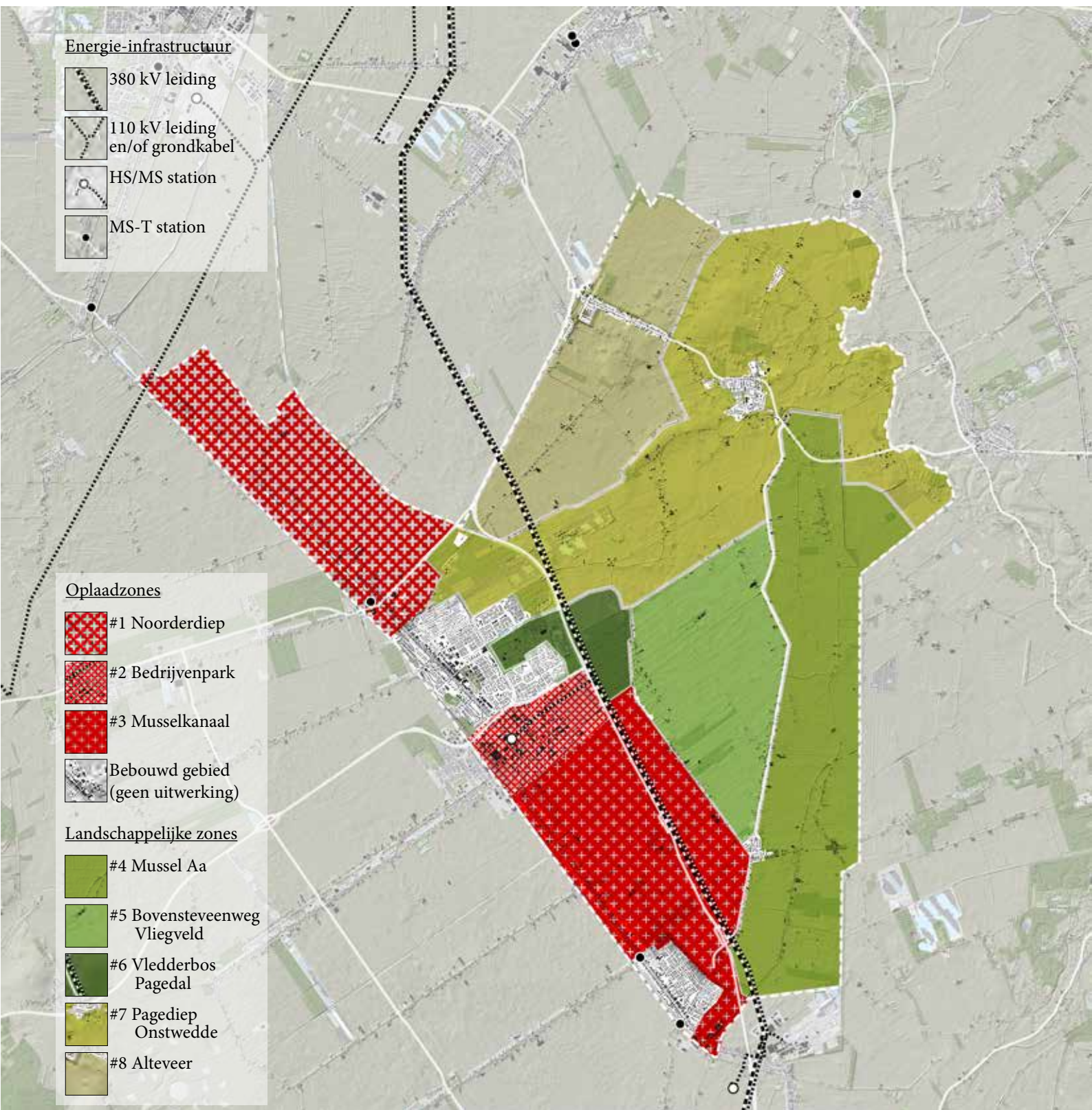
- Noorderdiep
- Bedrijvenpark Stadskanaal, Mercurius Business Park
- Musselkanaal

B. Landschappelijke zone

- Mussel Aa
- Bovensteveenweg Vliegveld
- Vledderbos Pagedal
- Pagediep Onstwedde
- Alteveer

De oplaadzone concentreert zich in het gebied tussen het Stadskanaal en het A.G. Wildervanckkanaal, grenzend aan de bebouwde gebieden van de kernen Stadskanaal en Musselkanaal. De kanalen zijn daarbij geen harde grenzen, maar spannen een kansrijk gebied op. Zeker de zone rondom de moderne infrastructuurcorridor biedt ruimte en potentie voor grootschalige opwekking van zonne-energie. Het open landschap leent zich ervoor en alle voorzieningen zijn aanwezig voor de ontwikkeling van een toonkamer van het nieuwe energielandschap.

De landschappelijke zone ligt verder van bestaande aansluitpunten in de energie-infrastructuur. Onder voorwaarden is een meer kleinschalige energieopwekking mogelijk bijvoorbeeld voor lokaal gebruik. Delen van de landschappelijke zone hebben een beschermde status vanwege de hoge natuurwaarden. Deze gebieden vertegenwoordigen een bezit dat huidige en toekomstige waarde biedt voor landschap, ecologie, recreatie, economie en leefklimaat.

Figuur 9: Energie-infrastructuur en zonering

Richtlijnen voor landschappelijke inpassing

Als uitgangspunt voor het zorgvuldig realiseren van zonne-energie hanteren we een aantal principes. De weging van deze principes blijft maatwerk per initiatief.

Ontwerp van het zonnepark

Opstelling en oriëntatie

De opbrengst van zonnenvelden is sterk afhankelijk van de oriëntatie op de zon. Deze logica is sturend. Verdraaiingen zorgen voor productie verliezen. De nieuwe oriëntatie mag bestaande richtingen in het landschap overschrijven. Daarbij is belangrijk dat elementen, randen en vlakken goed worden ontworpen, dat gestreefd wordt naar het oplossen van rafelranden door goede landschappelijke ordening en dat rekening wordt gehouden met afstanden, hoogtes en doorzichten.

In de Veenkoloniën gaat de voorkeur uit naar een opstelling van zonnepanelen haaks op of evenwijdig aan de ontginningsrichting. Wanneer dit tot substantieel rendementsverlies leidt, is een afwijkende oriëntatie mogelijk door extra aandacht te besteden aan de landschappelijke zone rondom het park.

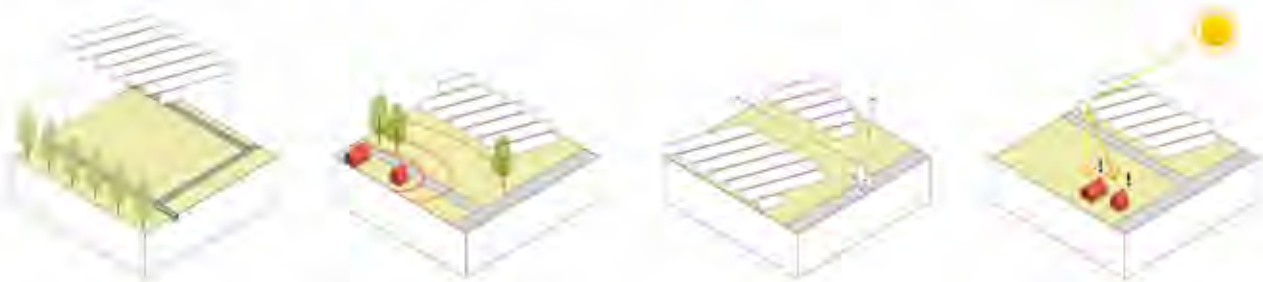
Optimale oriëntatie op de zon, zoveel mogelijk rendement

Opstellingen van panelen zijn maximaal 2 meter hoog. Menselijke maat. Voor dubbel ruimtegebruik kan een uitzondering gelden.

Figuur 10: Richtlijnen opstelling en oriëntatie

Omgeving

Een zonnenveld is geen op zichzelf staande ontwikkeling. Elk initiatief landt op een bestaande plek, met bestaande kwaliteiten en bestaand landgebruik. Voor een zorgvuldige integratie in de directe omgeving zijn met name bewoning en bebouwing belangrijk.

Pas het zonnenveld in binnen de bestaande landschappelijke structuur. Geen bomenkap ten behoeve van het zonnenveld.

Behoud afstand tot woningen

Respecteer belangrijkste zichtlijnen

Voorkom overlast door spiegeling

Figuur 11: Richtlijnen omgeving

Randen en vlakken

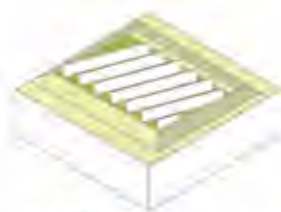
Zonnevelden zijn voor bewoner en passant zichtbaar op maaiveld, niet vanuit de lucht. Voor een zorgvuldige integratie in het landschap zijn de randen van een zonneveld het meest belangrijk. Gebruik bij voorkeur landschappelijke elementen als begrenzing. De voorkeur gaat uit naar een sloot in de open landschappen en een haag, bosschage of grondwal bij de meer besloten landschappen.

De wens voor bescherming van de waardevolle zonnevelden is begrijpelijk, maar een begrenzing met een hekwerk is niet wenselijk. Hekwerken verstoren het beeld van het zonneveld, zeker in de open gebieden. Na een aantal jaar zonder onderhoud en van vuilvangen worden hekken vaak onooglijk. Als een hekwerk onvermijdelijk is, laat het dan duidelijk bij het zonneveld horen: maak de afstand tot de panelen klein, en de afstand naar de aangrenzende ruimte groot.

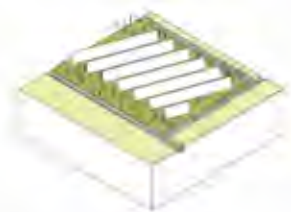
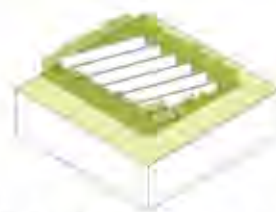
Elk landschap kent lijnen. In de gemeente Stadskanaal zijn dat de strakke ontginningslijnen in de Oude Veenkoloniën en de kamerstructuren in Westerwolde. Een nieuw zonneveld dient deze lijnen te respecteren. Houd wijken, sloten en een ruime maaizone vrij van bebouwing. Voorkom overhoeken en restgebieden. Vul een vlak waar mogelijk volledig uit. Als dit niet lukt, creëer dan een sterke, zelfstandige vorm. Zo ontstaat een rustig beeld. Wanneer verschillende vlakken van zonnevelden op elkaar aansluiten, zorg dan dat de kleur van de panelen hetzelfde is of ontwerp de afwisseling van kleurstellingen.

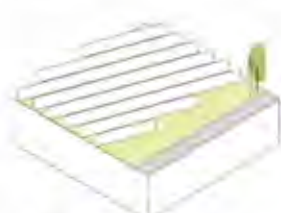
Strakke rand. Onregelmatigheden binnen veld opvangen.

Werk bij voorkeur met een landschappelijke begrenzing. Vlnr.: grondwal, houtwal, sloten met natuurvriendelijke oevers.

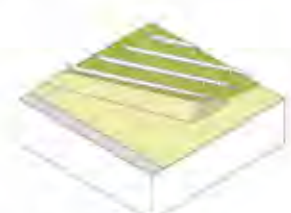
Voorkom hekwerken

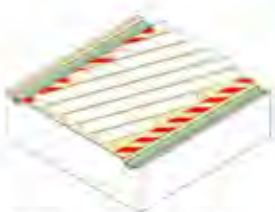
Werk met onzichtbare beveiliging

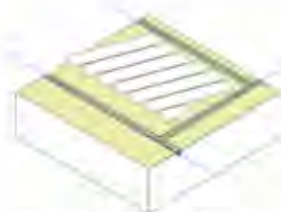
Als toch hekken nodig zijn, dan horen ze bij het park

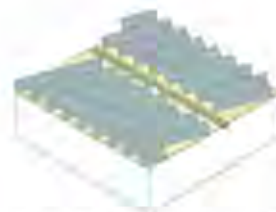
Voorkom zicht op achterkanten van opstelling

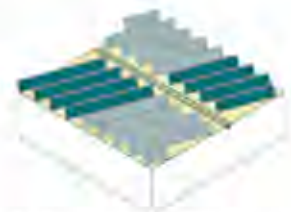
Wijken, sloten en ruime maaizone vrij van bebouwing.

De hydrologische functie van watergangen blijft intact.

Ontwikkel bij aaneengesloten vlakken met dezelfde kleur panelen of ontwerp de afwisselingen

Figuur 12: Richtlijnen randen en vlakken.

Contact

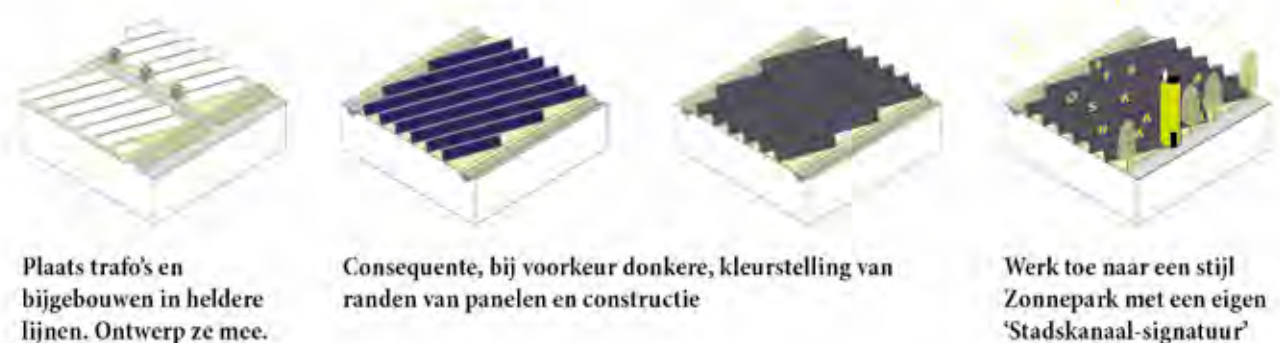
Maak een representatieve entree naar het zonnenveld. Dit vormt het adres naar de buitenwereld. Plaats hier bijvoorbeeld een informatiepaneel of een QR-code die toegang geeft tot een website met de actuele opbrengst of plaats hier een (eenvoudige) verhoging die uitzicht geeft over het zonnenveld. Geef parken een gezicht met poorten, entrees en kijkpunten.

Figuur 13: Richtlijnen contact

Ordering en stijl van elementen

Neem bebouwing als trafo's en bijgebouwen mee in het algemene ontwerp. Kies consequent voor dezelfde kleurstelling. Een donkere kleurstelling heeft daarbij de voorkeur. Dit geldt ook voor de randen en constructie van de panelen. Ook donkere, weinig spiegellende panelen hebben de voorkeur. Het ontwikkelen van een gezamenlijke 'Stadskanaal-stijl' is het overwegen waard.

Figuur 14: Richtlijnen ordering en stijl van elementen

Tijdelijkheid

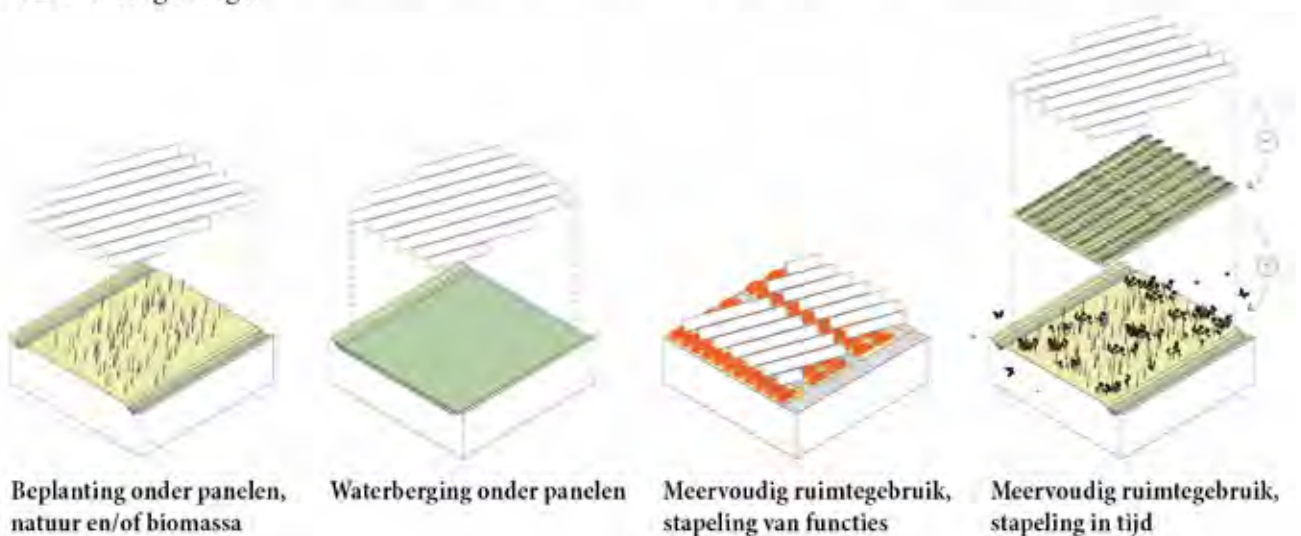
Vergunningen voor zonnevelden worden verleend voor 25 tot 30 jaar. Daarna krijgt een gebied zijn oorspronkelijke bestemming en gebruik terug. De aanleg van zonnevelden gebeurt daarom bij voorkeur met een zeer lichte fundering. De 'tijdelijkheid' van 30 jaar kan ook een aanleiding zijn om na te denken over een andere bestemming in de toekomst.

Figuur 15: Richtlijnen tijdelijkheid

Meervoudig ruimtegebruik

Streef naar meervoudig ruimtegebruik (in stapeling ruimte en/of in tijd). Plaats de panelen verhoogd, zodat daaronder ruimte is voor extensief beheerd grasland of toekomstige gewassen. De opbrengsten van de biomassa dragen bij aan het bereiken van energieneutraliteit. Zonnevelden worden gezien als een verstedelijking van agrarisch gebied. Laat dit niet gepaard gaan met een verharding of verstening van het oppervlak. Zorg dat de waterbergende capaciteit onder het zonnenveld ten minste in stand blijft. Waar mogelijk kan extra bufferende capaciteit worden toegevoegd.

Figuur 16: Richtlijnen meervoudig ruimtegebruik

Bijzondere objecten

De gemeente Stadskanaal sluit het plaatsen van zonnepanelen op uitzonderlijke locaties zoals bijvoorbeeld geluidswallen, spoordijken of voormalige vuilstorten niet bij voorbaat uit. Dit zijn echter uitzonderlijke gevallen die in deze gebiedsvisie niet zijn meegenomen. Het zijn ontwerpgegevens met een eigen logica.

Biodiversiteit

Uit zowel Nederlands als Engels onderzoek blijkt dat zonneparken op landbouwgrond over het algemeen een neutraal of positief effect hebben op de biodiversiteit. Door het wegvallen van de agrarische functie daalt de emissie en depositie van ammoniak en stikstof, hetgeen op zichzelf al een positief effect heeft op de natuur. Ook krijgt de bodem tijd om zich te herstellen.

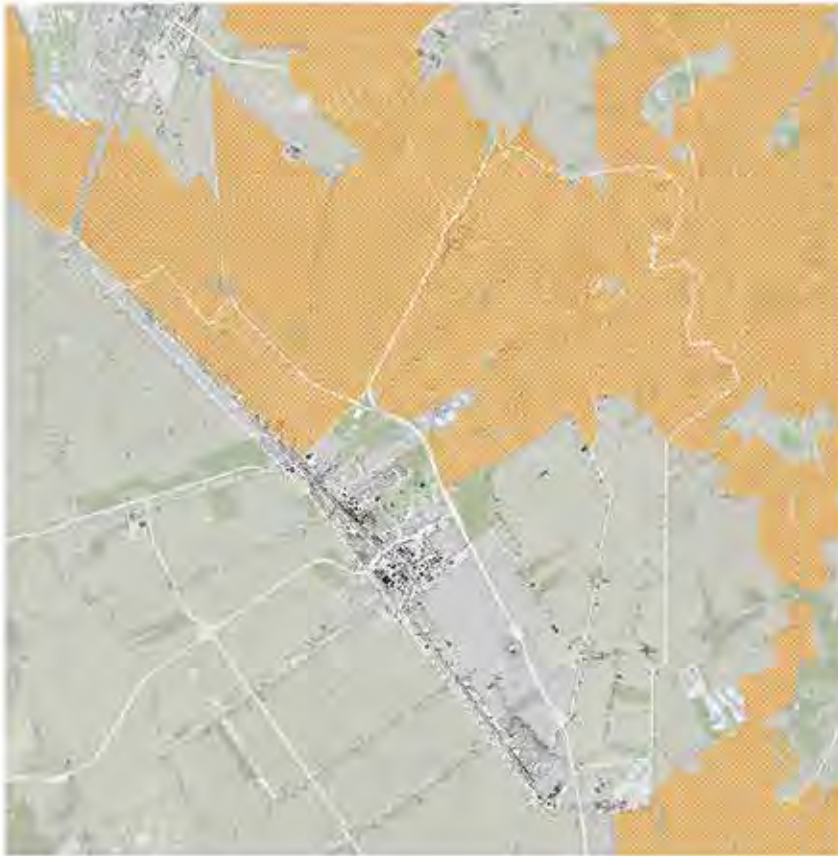
De biodiversiteit kan worden verhoogd door een zekere afstand tussen de rijen zonnepanelen aan te houden, een bloemrijk mengsel te zaaien, de vegetaties extensief te beheren en aandacht te besteden aan de randen van het park. In overleg met initiatiefnemer en een (gezamenlijk te kiezen) ecooloog wordt beoordeeld op welke wijze de biodiversiteit kan worden bevorderd. Ook wordt de initiatiefnemer gevraagd een beheerplan voor het zonnepark op te stellen.

Verwijzingen:

- *“Effecten van zonneparken op de omgeving en voorbeelden van meervoudig ruimtegebruik” (Rho Adviseurs/Gemeente Arnhem, 2016);*
- *“Biodiversity Guidance for Solar Developments” (G.E. Parker and L. Greene, BRE 2014).*

Akkervogels

In de provinciale Omgevingsvisie is voor de noordzijde van Stadskanaal een gebied aangewezen als leefgebied voor akkervogels (zie figuur 17). Voor zonneparken in dit gebied kan gebruik worden gemaakt van de expertise van belangenorganisaties voor akkervogels.

Figuur 17: Kerngebied akkervogels

Meerdere zonneparken

Wanneer zonneparken in elkaars nabijheid komen te liggen, wordt in de maatwerkmethode extra aandacht besteed aan de invloed die de parken gezamenlijk op de omgeving hebben.

Ontwerpogave

Pogingen om een zonneveld te verstoppen slagen zelden. Soms mag een zonneveld trots getoond worden, in andere gevallen vraagt integratie in het landschap om een ruime buffer, groene wallen of altijd om goede afstemming met aanwonenden. Dit is maatwerk waarvoor deze gebiedsvisie de basis vormt. Elk initiatief is een integrale ontwerpogave die vraagt om een goede, meedenkende en (onafhankelijke) ontwerper.

**Een goede, meedenkende
en onafhankelijke ontwerper**

Figuur 18: Richtlijn ontwerpogave

Aanvullende richtlijnen Landschappelijke zone

Onderstaande uitgangspunten vormen voor de landschappelijke zone een specifieke aanvulling op de algemene principes voor het zorgvuldig realiseren van zonne-energie.

De huiskavel

In de landschappelijke zone vindt opwekking van zonnestroom plaats, bijvoorbeeld voor lokaal gebruik.

Plaatsing van zonnepanelen in eerste instantie op bestaande daken

Grondgebonden zonnepanelen alleen binnen het bouwvlak

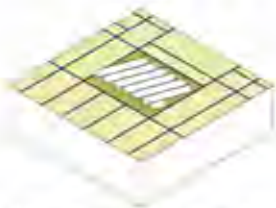

Grondgebonden zonnepanelen 10 meter achter dichtst bij de weg gelegen rooilijn. Groene invulling restruimte.

Figuur 19: Richtlijnen huiskavel

Rechtlijnig landschapstype

In een rechtlijnig landschap kan een zonnepark als eigenstandig blok worden opgenomen. Deze mogelijkheid is geschikt voor het ontwikkelen van kleinschalige zonneparken door bijvoorbeeld lokale energiecoöperaties. Om het karakter van het open landschap in stand te houden, zal bij uitzondering van deze mogelijkheid gebruik kunnen worden gemaakt.

Zonnepark als eigenstandig blok in rechtlijnig landschapstype

Figuur 20: Richtlijn rechtlijnig landschapstype

Dorpsranden

In dorpsranden kan een zonnepark aansluiten bij bestaande landschapselementen. Ook deze mogelijkheid leent zich bij uitstek voor het ontwikkelen van kleinschalige zonneparken door lokale energiecoöperaties (of vergelijkbare initiatieven). Het ontwerp moet zorgvuldig worden afgestemd op de specifieke situatie.

**Zonnepark zorgvuldig ingepast
in de dorpsrand**

Figuur 21: Richtlijn dorpsranden

6. Medewerking planologische procedure

Vooroverleg

Het overleg tussen gemeente, initiatiefnemers en inwoners over de maatschappelijke en landschappelijke inpassing vindt plaats voorafgaand aan de formele planologische procedure. De gemeente voert de regie over het proces. Wanneer het vooroverleg voor alle partijen tot een aanvaardbaar resultaat leidt, zal de gemeente medewerking verlenen aan een planologische procedure. Mochten partijen niet tot overeenstemming komen, dan zal het college op basis van de uitgangspunten van deze visie en een zorgvuldige belangenafweging tot een gewogen besluit moeten komen.

Privaatrechtelijke overeenkomst

Voorafgaand aan de planologische procedure worden de afspraken vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst. Het gaat in ieder geval om de volgende aspecten:

- een participatieplan, waarin de maatregelen voor de maatschappelijke inpassing zijn opgenomen;
- een ontwerp, waarin de landschappelijke inpassing en de maatregelen ter bevordering van de biodiversiteit zijn vertaald;
- een beheerplan, waarin het beheer van het park tijdens de exploitatieperiode is beschreven met aandacht voor het aspect biodiversiteit;
- de garantie dat het zonnepark na 30 jaar weer wordt opgeruimd.

Planologische procedure

Over het algemeen zullen zonneparken in strijd zijn met het bestemmingsplan. In overleg met de initiatiefnemers kan worden gekozen voor een wijziging van het bestemmingsplan of voor een omgevingsvergunning. Op voorhand gaat de voorkeur uit naar een omgevingsvergunning voor een bepaalde tijd (30 jaar), waarbij de huidige bestemming in stand blijft. Bij omgevingsvergunningen voor zonneparken in de Landschappelijke zone zal het initiatief – vanwege de kwetsbaarheid van het gebied – aan de raad worden voorgelegd voor het afgeven van een verklaring van geen bedenking.

Provinciale omgevingsverordening

Op basis van de Provinciale omgevingsverordening neemt de provincie voor locatie(s) voor zonneparken een aanwijzingsbesluit. Deze procedure loopt parallel aan de planologische procedure. Wanneer de provincie tijdig bij het vooroverleg wordt betrokken en er overeenstemming wordt bereikt over de uitwerking van het plan, geeft het nemen van een aanwijzingsbesluit geen tijdverlies.

Belang maatschappelijke en landschappelijke inpassing

Zowel voor de maatschappelijke als voor de landschappelijke inpassing wordt van de initiatiefnemer inspanningen gevraagd om tot een aanvaardbaar resultaat te komen. Daarbij geldt dat naarmate een gebied landschappelijk kwetsbaarder is, er over het algemeen een grotere inspanning nodig zal zijn om tot een goede landschappelijke inpassing te komen. Vergelijkbaar zal dit gelden voor het maatschappelijk draagvlak. Ook hier zal een grotere inspanning nodig zijn naarmate een zonnepark meer invloed heeft op de leefomgeving.

Bedrijventerreinen

Ook wanneer het bestemmingsplan al voorziet in de plaatsing van zonnepanelen, zoals op bedrijventerreinen, gaan we met initiatiefnemers in gesprek. Besproken wordt in hoeverre de initiatiefnemers op vrijwillige basis willen meewerken aan de doelstellingen van de visie. Het gaat daarbij vooral om het benutten van de economische mogelijkheden van het zonnepark, de zogenaamde 'meekoppelkansen'.

Stadskanaal op Zon

Bijlage 1

Verslag
Discussieavond
Zonneparken
29 juni 2017

Inhoud

Inleiding en pitches	
Inleiding	35
Pitches	35
Workshops	
Workshop 1: locatiekeuze.....	36
Workshop	36
Verslag van de workshops	37
Conclusies workshop locatiekeuze	39
Workshop 2: participatie	40
Workshop	40
Verslag en conclusies participatie	40
Workshop 3: landschappelijke inpassing	41
Workshop	41
Verslag van de workshop.....	41
Conclusie landschappelijke inpassing	42
Afsluiting van de avond	
Afsluiting	43
Formulieren.....	43
Resultaten van de discussieavond zonneparken.....	44

Inleiding en pitches

Inleiding

De avond start met een inleiding door burgemeester B.A.H. Galama. In de introductie is ingegaan op het beleidsproces. De energietransitie vraagt van de gemeente een strategie en beleid voor de omgang met zonneparken in het buitengebied. Hiervoor ontwikkelen we een visie. Het uitgangspunt is dat we deze visie samen met bedrijven en inwoners ontwikkelen.

Pitches

Vier pitches van partijen die zich bezig houden met de ontwikkeling van zonneparken.

Groningen energievoetbal (Grek), Martin van der Kooij

De Groningen Energievoetbal richt zich op lokale ontwikkeling van duurzame energie. Zij werkt bijvoorbeeld aan het stimuleren en oprichten van energiecoöperaties. Hierbij ontwikkelen inwoners zelf zonneparken.

Solarfields, Niek Tamminga

Solarfields richt zich op de ontwikkeling van grootschalige zonneparken. Ze houden zich bezig met het zoeken van geschikte locaties, de aanvraag van de benodigde vergunningen en de financiering en subsidiëring. Uiteindelijk ontwikkelen ze het zonnepark.

Powerfield, Jean Louis Bertholet

Powerfield richt zich eveneens op de ontwikkeling van grootschalige parken. In Stadskanaal wil zij aan de van Boekerenweg een zonnepark realiseren. Dit beoogde park wordt gepresenteerd.

Enexis, Henk Schimmel

Enexis is de netbeheerder. Henk Schimmel legt de relatie uit tussen de mogelijkheden van het net, en de locaties van zonneparken. Hieruit blijkt dat het aannemelijk is dat zonneparken vooral worden ontwikkeld in de nabijheid van de aansluitpunten. Bovendien is er op dit moment niet de mogelijkheid om onbeperkt stroom te leveren, de capaciteit van het net is beperkt.

Workshop 1: locatiekeuze

Workshop

De workshop is begeleid door Peter Hermens, Werkend Landschap. De workshop is gehouden in 3 rondes, waarbij elke ronde de aanwezigen zijn verdeeld over 3 tafels. Om de discussie te structureren en geïnformeerd te kunnen voeren, heeft Werkend Landschap ter voorbereiding op deze workshop een kaart gemaakt met daarop zoekgebieden voor zonneparken. Op basis hiervan is gediscussieerd over de mogelijke locaties en de denkbare omvang van te realiseren zonneparken.

Figuur 22: Kaart zoekgebieden zonneparken

Verlag van de workshops

Tafel 1

Wat betreft mogelijke locaties is de poster als een goed, weloverwogen en bruikbaar startpunt gewaardeerd. Over het algemeen overheerst de mening dat zonneparken niet ten koste mogen gaan van goede landbouwgrond. Als er al zonneparken moeten worden gerealiseerd, dan het liefst op onrendabele landbouwgrond en overhoeken. En geef boeren de mogelijkheid hun daken vol te leggen en een klein park aan te leggen bij hun huisperceel van maximaal 3 à 4 hectare.

Wat betreft omvang van zonneparken geeft men aan liever meerdere kleinschalige parken te realiseren, dan 1 of 2 hele grote parken. Kleinschalige parken (10 à 20 hectare) moeten wel goed worden ingepast. Kleinschaligheid heeft ook het voordeel dat het profijt voor de omgeving en de betrokkenheid van de omgeving beter te regelen is. Bij grote parken is er een financieel risico dat initiatiefnemer voortijdig failliet gaat en daardoor de boel na afloop ook niet opruimt! Voor kleinschalige parken kun je de minder goede agrarische percelen gebruiken. Eén persoon wilde grotere parken bij voorbaat ook weer niet uitsluiten, maar was wel tegen een mega-ontwikkeling.

De algemene trend is toch een pleidooi voor kleinschaligheid, vanwege de betere landschappelijke inpassing, grotere participatie en behoud landbouwgrond. Vraag was nog wel of kleinschalige parken voldoende kunnen renderen, ook in verband met de afstand tot de aansluitpunten.

Omwonenden mogen geen overlast ondervinden, bijvoorbeeld van schittering. Zonneparken daarom het liefst plaatsen op enige afstand van de kernen.

Tafel 2

Ronde 1:

Dit is de enige groep deze avond met duidelijke tegenstanders van zonneparken (2 van 10). Het belangrijkste argument is dat zonneparken het buitengebied aantasten en dat dit ten koste gaat van de aantrekkelijkheid voor recreatie. Energietransitie kan met andere technieken (geen voorbeeld) binnen stedelijk gebied opgelost worden. De meerderheid voelt meer de urgentie van verduurzaming middels zonnepanelen en staat positief tegenover de realisatie van zonnevelden.

Mogelijke locaties:

- Draagvlak voor locaties is belangrijk, niet tegen de zin van omgeving doordrukken.
- Zo ver mogelijk bij bebouwing vandaan, ging specifiek om 'bufferzone' bij Noorderdiep, mag meer dan 300 meter zijn van bebouwing.
- Bij grootschalige parken ook rekening houden met buurgemeenten. Niet wenselijk dat twee gemeenten de gemeentegrens aan beide kanten volzetten. Stuur aan op regionale samenwerking.
- Liever kleinschalig en verspreid over de hele gemeente dan hele grote parken op 1 locatie. niet per se gebonden aan een landschapstype.

Omvang:

- Parken tussen de 0-50 hectare zouden wel mogelijk moeten worden.
- Absoluut niet groter dan 100 ha.

Ronde 2

Deze groep is redelijk enthousiast over mogelijkheden. Heel praktische insteek: realiseer grootschalige parken in de aangegeven zoekgebieden. Alleen daar is het rendabel vanwege aansluitingen.

Mogelijke locaties:

- Rekening houden met infrastructuur van bijvoorbeeld Enexis, praktische keuzes maken.
- Voorkeur voor slechte landbouwgronden.
- Functie combineren -> dubbel gebruik.
- Vraag van agrariër: kan ik de grond wel blijven meerekenen bij mijn landbouwareaal i.v.m. mest?
- Veenkoloniaal landschap beter geschikt voor grootschalige parken.
- Liever niet in Westerwolde
 - Glooiend landschap verhoogt zichtbaarheid
 - Kleinschalig mag wel

Omvang:

- Bij (kleinere) dorpen ruimte voor kleine parken die passen bij gebruik van dorp (tot 10 ha.) Ook bij Mussel en Alteveer mogelijk maken in dorpsrand.
- Zoeklocaties mogen wel 100 – tot 250 ha. in Veenkoloniën. Vooral gebied tussen bedrijventerrein en Musselkanaal kwam duidelijk naar voren.
- Parken aansluitend op de stads- en dorpskernen
- Kleinere parken in Westerwolde: niet perse aansluitend dorpsrand; die mogen ook kleinschalig in het buitengebied (zoals op de tekening aangegeven).

Ronde 3

Gemengd gezelschap: ondernemer Powerfield, agrariër en ook bewoners van buitengebied Mussel die dichtbij het mogelijke park in Harpel wonen.

Mogelijke locaties:

- Slechte landbouwgronden
- Ver van bewoning
- Hippisch recreatiepark
- Rondom vliegveld Vledderveen, groot open landschap, weinig bebouwing.
- Langs de N366 tussen Alteveer en Stadskanaal

Waar niet :

- Beschermde landschappen – EHS
- Niet aangrenzend met buurgemeenten, zelfde reden als sessie 1. Opmerking bewoner Kopstukken ”anders staat het straks aan beide kanten vol”

Omvang

- Geen duidelijke voorkeur.
- Kleinschalige (0-10) bij kleine dorpskernen mogelijk.
- ‘Als het landschappelijk goed wordt ingepast maakt de omvang niet echt uit’.

Tafel 3

Algemene opmerkingen:

- Als je niet alles in één keer neerzet, maar in plaats daarvan de boel wat spreidt dan kunnen meer mensen partijen profiteren van de winst/opbrengst.
- Waarom moet dit eigenlijk?
- Iedereen stond er pragmatisch realistisch in door het verhaal van Enexis. De parken moesten neergezet worden bij de gebruikers en dicht bij de Enexis punten. De ter voorbereiding in kaart gebrachte zoekgebieden werden dus onderschreven.

1e ronde: Deelnemers komen allen niet uit Stadskanaal. De voorkeur lag bij kleinschalige inpassing. Maar wel goed ingepast. Liever groot en goed ingepast in de omgeving dan klein en niet ingepast.

2e ronde: Deelnemers zijn allen woonachtig in Stadskanaal (Hier is er juist weinig tot geen bezwaar tegen grootschalige parken. Zet gelijk maar alles neer dan zijn we klaar.

Agrarische percelen die een lage agrarische waarde hebben, worden beter geschikt gevonden percelen met een hoge agrarische waarde.

3e ronde: niet gehouden vanwege de kleinere groep. In de derde ronde is de groep verdeeld over twee tafels in plaats van drie.

Conclusies workshop locatiekeuze

Mogelijke locaties

De zoekgebieden zoals aangegeven op de discussiekaart lijken een goede basis te vormen voor zonneparklocaties. Er is een duidelijke voorkeur voor een goede zonering waarbij de realisatie van zonneparken op gepaste afstand van aanwezige bebouwing plaatsvindt.

Bij voorkeur worden parken gerealiseerd op slechtere landbouwgronden. Daarbij zijn de aanwezigen ook realistisch. Er is weinig echt slechte landbouwgrond en zeker in de zoekgebieden niet. Dat, terwijl de ruimteclaim voor zonneparken groot is. Het is een paradox.

Westerwolde leent zich niet voor zonneparken. In de veenkoloniën kan ruimte geboden worden voor grotere parken.

Omvang

Aanwezigen hebben gevoelsmatig een voorkeur voor kleinschalige parken die goed zijn ingepast. Terwijl een deel van de aanwezigen ook duidelijk de kansen voor grootschalige opwek ziet. Het is daarmee een dilemma: willen we de duurzame ambities voor zonneparken realiseren met een handje vol grootschalige initiatieven of met een groter aantal kleinere zonneparken?

Daarbij gaan de discussies over risico, rendement, draagvlak en aansluiting op het net.

Aanvullend: men vindt het essentieel om risico en financiële opbrengst te spreiden, stevig in te zetten op een goede landschappelijke inpassing en om volwaardige participatie / goed maatschappelijk profijt zo veel mogelijk te stimuleren.

Workshop 2: participatie

Workshop

De workshop is gehouden door Patrick Folmer van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Hij gaat in op de verschillende mogelijkheden van burgers om (financieel) te participeren in zonneparken. Hierbij worden aanwezigen in de eerste helft van de workshop geïnformeerd. In een gesprek wordt gevraagd aan aanwezigen hoe zij de mogelijkheden om te participeren beoordelen.

Verlag en conclusies participatie

1. Algemene indruk:

- Overwegend positieve reacties op ontwikkeling van zonneparken en op het idee om een deel van de opbrengsten in het gebied te houden

2. Algemene opmerkingen:

- Gemeente moet duidelijk (positief) stelling nemen in deze discussie: daarmee beïnvloed je de discussie
- Ook mensen die de middelen niet hebben om te participeren in een zonnepark moeten mee kunnen profiteren
- Mensen die dichtbij een zonnepark wonen moeten actiever bij het proces van besluitvorming worden betrokken dan mensen die er verder vanaf wonen

3. Gebiedsfonds:

- Stel dit fonds beschikbaar voor verduurzamen van de woningvoorraad en eventueel voor andere duurzaamheidsmaatregelen. Er moet een link zijn met duurzaamheid
- Van een gebiedsfonds profiteert iedereen, ook mensen met een kleine beurs (die zelf geen zonnepanelen kunnen kopen)

4. Participatie in zonneparken:

- Het voorbeeld van Breda (de “zonnewijde”) spreekt aan, omdat het eenvoudig en laagdrempelig was
- Gemeente kan participatie in parken stimuleren door onduidelijkheden over de risico's van deelname weg te nemen. Bijvoorbeeld: wat gebeurt er als een coöperatie failliet gaat? Wat gebeurt er na afloop van de vergunning? Wat gebeurt er met afgeschreven parken (is dit chemisch afval? Is er een opruimplicht?)
- Corporatie is bereid om het gesprek te voeren over wat zij zou kunnen betekenen, maar heeft geen duidelijk beeld van de mogelijkheden

Workshop 3: landschappelijke inpassing

Workshop

In deze workshop hebben Frank Antoni en Jules Neefjes van het bouwheerschap Groningen de casus Noorderdiep gepresenteerd. Hierbij worden vragen gesteld over de inpassing: Vinden mensen het gewenst dat ze het zonnepark kunnen beleven, of juist niet? Op welke manier zien zij het zonnepark bij voorkeur ingepast? Kun je het park aan de beleving onttrekken? Of is de schaal te groot?

Verslag van de workshop

Ronde 1

- Mogelijke hinder door de reflectie: Antwoord: hoek van inval = hoek van uitval, dus normaal gesproken geen probleem. Door extra coating kan schittering worden tegengegaan.
- Bosschages tussen woningen en zonnepark zijn gewenst: hier zou je bijvoorbeeld een parklandschap kunnen ontwikkelen
- Zijn er extra hoogspanningsmasten nodig voor het toevoegen van zonneparken? Daar bestaat wel bezwaar tegen.
- Wat gebeurt met de resterende grond (bufferzone) tussen het zonnepark en de woningen? Hiervoor een goede inpassing nodig.
- Kunnen de parken niet verder bij bebouwing vandaan?
- Wat gebeurt er als een naastgelegen perceel ook wordt ontwikkeld. Dan wordt de schaal van zonneparken veel groter.
- Als de zonneparken efficiënter worden, kan dan meer ruimte over worden gehouden?
- Onttrekken aan het zicht heeft de voorkeur. M.n. vanaf woningen
- Moeten we wel landbouwgrond opofferen voor zonneparken? Is dubbel ruimtegebruik een optie? Het nadeel is dat de parken dan hoger worden.
- Onderzoeken we hoe het in het buitenland werkt? Welke ervaringen zijn daar opgedaan?
- Kies voor percelen die minder geschikt zijn voor de landbouw
- Komt er een limiet? Maximum aantal hectare? Is er een provinciale taakstelling? Antwoord; in Groningen willen we meer toestaan dan verplicht is vanuit de landelijke taakstelling.

Ronde 2

- Inpassing van het park aan het Noorderdiep is geen probleem, er woont bijna niemand en je ziet niets.
- Je kunt het makkelijk inpakken met een heg, of een zandrug met een haag.
- Inpakken van de parken (aan het zicht onttrekken) heeft de voorkeur.
- Wat als de burens ook een zonnepark aanleggen?
- Wordt het aantal parken gemaximaliseerd? Worden er een beperkt paar locaties aangewezen?
- Het landschap wordt lelijker. Nu fietsen er mensen rond en komt toerisme op gang. Wie wil hier nog komen als er alleen maar beukenhagen te zien zijn? Dat is lelijk en niet goed voor toerisme.
- Dubbelgebruik: als er kippen onder moeten, dan worden de parken nog hoger. Dat is ongewenst.
- Waarom moet dit allemaal in de veenkoloniën?
- Kan het ook in het bos van Adams? Dan wordt daar in het midden een deel gekapt, en is het park gelijk ingepakt: antwoord: dit is natuur, daar mag het niet worden ontwikkeld.
- Wat wordt er gedaan als er overlast is? De vergister geeft ook overlast. De overlast die verwacht wordt is 'schittering' en het uitzicht. Hoe zorg je voor het wegnemen van deze

hinder?

- Vanuit de woning is het gewenst om uit te kijken op goed aangelegde bosschages. Dat is veel beter dan dat er uitzicht is op zonneparken.
- De bosschages kunnen gebruikt worden als wandel/ fietsgebied (park).

Ronde 3

- Het uitzicht vanaf de weg is niet belangrijk. Als je wilt kun je een grondwal aanleggen met een fiets-/ wandelpad er op
- Hoogbouw kijkt hier op uit: Dat hoeft niet erg te zijn. Wel heb je te maken met schittering, is dat een probleem? Maar het is wel veel beter dan windmolens
- Zonnepark is geen negatieve ontwikkeling: het is juist positief: we zijn hier goed bezig!
- Waarschijnlijk wen je aan de aanwezigheid van zonneparken. Over een aantal jaren is het normaal.
- Voor mensen die er tegenover wonen, moet het goed worden ingepast. De voorkeur gaat uit naar een natuurlijke inpassing.
- Ga op excursie naar een zonnepark, zodat je dit kunt ervaren.
- Dubbelgebruik betekent dat het park hoger wordt.
- Kan de vergister verplaatst worden?
- We moeten iets met duurzame energie, uiteindelijk is dat geen keuze.

Conclusie landschappelijke inpassing

De aanwezigen kijken over het algemeen positief en nuchter tegen het vraagstuk aan. Er zijn weinig beren op de weg. De volgende aandachtspunten zijn naar voren gekomen:

- Het aantal hectares zonneparken-en omvang: de vraag is er of het totaal aantal te ontwikkelen zonneparken wordt gemaximaliseerd in het beleid.
- Wanneer er een hele reeks aan zonneparken naast elkaar komt te liggen, is er een andere situatie dan dat er sprake is van één groot zonnepark. Hier moeten we rekening mee houden in de landschappelijke inpassing.
- Er zijn zorgen over het landschap/ uitzicht vanuit de woningen en hoe dit verandert. Een goede landschappelijke inpassing is daarom belangrijk.
- Verder is men bezorgd over schittering door weerkaatsing op de panelen.
- Het onttrekken van landbouwgrond t.b.v. zonneparken is een zorgpunt.
- In alle groepen komt naar voren dat het uitzicht vanuit de woningen erg belangrijk wordt gevonden. Hiervoor zouden de zonneparken aan het zicht onttrokken moeten worden. Hierbij wordt de voorkeur gegeven aan een natuurlijke inrichting. Een grote afstand tot woningen is gewenst .
- In algemene zin lijkt het inpakken met groen van de parken, de voorkeur te hebben.
- Het uitzicht vanaf de Van Boekerenweg op een zonnepark wordt minder interessant gevonden. Indien gewenst kan dit eenvoudig met een heg of grondwal aan het zicht worden onttrokken.
- Dubbelgebruik: vanuit de landbouw heeft dit de voorkeur. Vanuit bewoners niet per sé omdat de panelen dan hoger liggen en hierdoor meer zichtbaar zijn.
- Eventuele groenzones rondom de zonneparken, kunnen mogelijk extra benut worden, bijvoorbeeld voor wandelingen/ hond uitlaten etc.. Hierbij zou kunnen worden gekeken naar een parkachtige inrichting, indien er behoefte bestaat vanuit omwonenden.

Afsluiting van de avond

Afsluiting

Burgemeester B.A.H. Galama sluit de avond af. Zij geeft aan welke punten zij heeft gehoord tijdens de avond. Ook spreekt zij de wens uit om in het vervolg burgers en ondernemers nog één of twee keer te consulteren. We verwachten dan begin volgend jaar een visie te kunnen vaststellen in de raad. De avond werd afgesloten met een hapje en drankje.

Formulieren

Aanwezigen kunnen hun interesse tonen en reageren op de avond, middels een formulier. 24 formulieren zijn ingeleverd, waarvan het merendeel zonder inhoudelijke reactie.

Reacties die zijn binnengekomen en die niet bij de workshops naar voren zijn gekomen:

- Goed en belangrijk dat burgers hierbij betrokken worden!
- De avond was goed georganiseerd en informatief.
- Zonneparken kunnen ook warmte leveren, dat biedt kansen.
- Zorgen over het zonnepark aan het Noorderdiep, wat betekent dit voor omwonenden?
- Bieden zonneparken wel werkgelegenheid? De landbouw doet dat wel.
- Kunnen we een rondleiding op een mega-park organiseren en/ of visualiseren met een VR-bril?

Resultaten

Resultaten van de discussieavond zonneparken

Tijdens de avond zijn veel onderwerpen besproken. Gebleken is dat er nog veel vragen zijn en er nog geen eenduidig beeld is over de mate van draagvlak voor deze ontwikkeling en hoe we dit vorm kunnen geven. De avond heeft de volgende inhoudelijke resultaten opgeleverd:

- Er was bij de aanwezigen over het algemeen een positieve houding ten aanzien van zonneparken. Er lijkt sprake te zijn van draagvlak voor deze ontwikkeling. Er zijn ook kritische geluiden tijdens de avond gehoord: er is bij een aantal mensen zorgen over de gevolgen voor landschap, recreatie en uitzichten.
- Er is duidelijkheid gewenst over de totale omvang van zonneparken die we willen toestaan in het buitengebied. In de visie zullen we hierover een keuze opnemen.
- De gebieden zoals aangewezen op de discussiekaart vormen een goede basis voor de definitieve keuze van de locaties, mits hier rekening wordt gehouden met het volgende:
 - Gepaste afstand van bebouwing
 - Indien mogelijk goede landbouwgronden zo veel mogelijk ontzien
- Er is gevoelsmatig een voorkeur voor kleinschalige parken die goed zijn ingepast. Terwijl velen ook duidelijk een voorkeur hebben en kansen zien voor grootschalige opwek. Het is daarmee een dilemma: willen we de duurzame ambities voor zonneparken realiseren met een handjevol grootschalige initiatieven of met een groter aantal kleinere zonneparken? Hier zal nog een nadere afweging over moeten plaatsvinden.
- Het is gewenst dat inwoners kunnen profiteren van de ontwikkeling en dat de winst (deels) in het gebied blijft. Dit moet juist ook mogelijk zijn voor mensen met een kleinere beurs.
- Houd bij de locatiekeuze en inpassing van parken vooral rekening met de gevolgen voor de bewoners in de omgeving. Zorg dat zij hier geen hinder van hebben.
- Zonneparken worden liever niet gezien, het inpakken van de parken en/of natuurlijk inrichten van buffergebieden heeft de voorkeur. M.n. gezien vanaf de kern/ bewoning.

Stadskanaal op Zon

Bijlage 2

Uitwerking landschappelijke inpassing deelgebieden

#1 Noorderdiep

- • • Lange lijnen in het landschap
- Potentie voor grootschalige opwekking
- Etalage Innovatieve concepten
- Bufferzone met nadruk op draagvlak

#1 Noorderdiep

Karakteristiek

Oplaadzone tussen het Stadskanaal en het A.G. Wildervanckkanaal, ten noorden van de kern Stadskanaal. Karakteristiek is het dubbele lint Stadskanaal-Noorderdiep, met de bijbehorende wijken en sloten. Het landschap is ontstaan door de turfwinning en is al van oudsher een energielandschap. De voor aansluiting benodigde moderne energie-infrastructuur is aanwezig. Het gebied toont zich als een grootschalig, open agrarisch productieland.

Potentie

Deze zone leent zich voor grootschalige zonnevelden. In opbrengst kunnen deze zelfs de schaal van de gemeente overstijgen. Die nieuwe productie mag best zichtbaar zijn. Rijdend over de Van Boekerenweg (N378) begeleiden zonneweiden de route.

Het A.G. Wilderwanckkanaal dient als ontginningsbasis van de toekomst. Zonnevelden haken daarbij aan en groeien richting het Noorderdiep. Vanaf een strak bepaalde landschappelijke lijn houdt een ruime bufferzone de historische agrarische lintbebouwing vrij van de zonnevelden. De overgang in deze bufferzone is van groot belang om nieuwe energieproductie draagvlak te geven. Initiatiefnemers gaan hierover in overleg met bewoners om tot een gepaste invulling komen. Te denken valt aan een ecologische zone, landschapsverfraaiing of een maatschappelijke bestemming. Elk initiatief is een ontwerpogave die vraagt om een goede, onafhankelijke ontwerper.

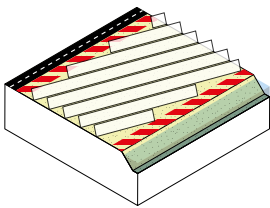
De karakteristieke restruimte tussen de ontginningslinten Stadskanaal en Noorderdiep biedt plek voor innovatieve concepten. Zeker als deze voortkomen uit initiatieven met lokale kracht en energie. Een hobby-paardenweide kan prima transformeren tot hobby-zonneweide als de omwonenden dat willen.

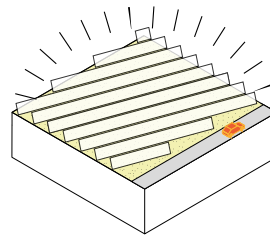
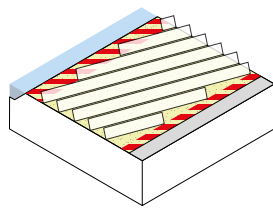
#1 Noorderdiep

Uitgangspunten en principes

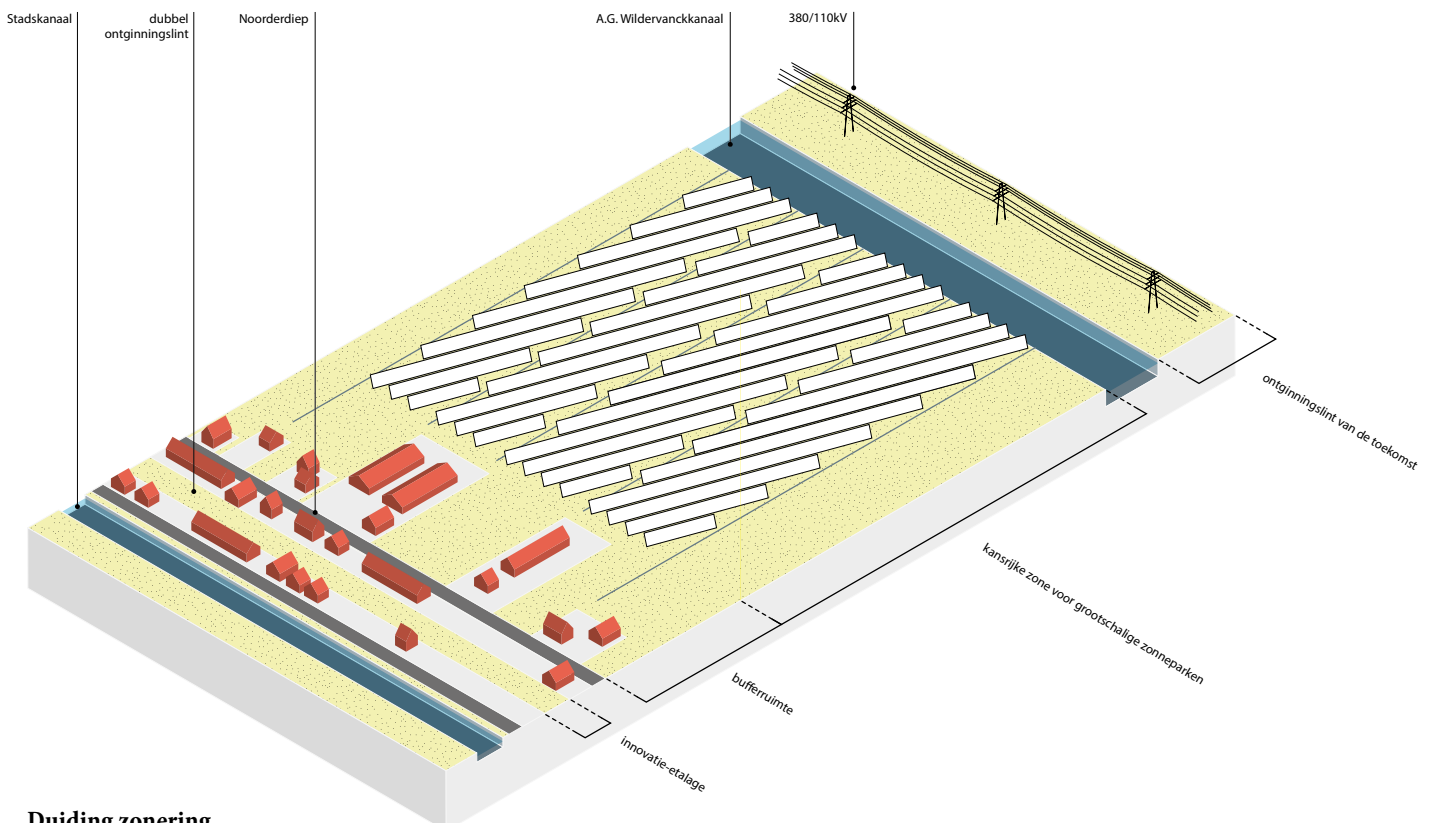
Onderstaande uitgangspunten vormen een voor de zone Noorderdiep specifieke aanvulling op de algemene principes voor het zorgvuldig realiseren van zonne-energie.

Extra ruime afstand houden bij hoofdwatgangen en doorgaande wegen die de zone voor grootschalige opwek doorsnijden. Zoals Pekelderstraat en Wildeplaats.

Hier wordt energie opgewekt! De schaal is groot en 'verstoppen' van zonneparken is geen optie. Hier mag het gezien worden.

Duiding zonering

#1 Noorderdiep

Perspectieven

Perspectief vanaf de van Boekerenweg

Perspectief vanuit slaapkamerraam op de eerste verdieping van dichtsbijzijnde woning

Zicht vanaf Noorderdiep richting zonne-veld

#2 Bedrijvenpark Stadskanaal en Mercurius Business Park

- Zonne-initiatief in uitvoering
- Open ruimte
Geschikte locatie zonnepark
- Geschikte zonnedaken
(Bron: Zonatlas)
- Herstructurering
Kansrijk voor vernieuwend energieconcept

#2 Bedrijvenpark Stadskanaal en Mercurius Business Park

Karakteristiek

Oplaadzone Bedrijvenpark Stadskanaal en Mercurius Business Park, ten westen grenzend aan het bebouwd gebied van de kern Stadskanaal. Bedrijvenpark Stadskanaal is een modern werklandschap met een industriële uitstraling. Aluminium dozen en brede wegen bepalen de schaal. Aan de andere kant van het Stadskanaal ligt het Mercurius Business Park, het voormalige Philips fabrieksterrein.

Potentie

Bedrijvenpark Stadskanaal leent zich uitstekend voor de ontwikkeling van zonneparken en zonnedaken. Een kleinschalig zonnepark is inmiddels in aanbouw. Een groot voordeel van deze zone is de aanwezigheid van het 110 Kv-hoogspanningsnet. Het bijbehorende transformatorstation zorgt voor eenvoudige en relatief goedkope aansluitmogelijkheden voor zonne-initiatieven.

Ook op het Mercurius Business Park zijn de eerste stappen naar een duurzame toekomst gezet: een kleinschalig zonnepark is vergund. Verder bestaan hier plannen om de cleantechindustrie een plaats te geven met de productie van kleine windmolens. De verdere herstructurering vraagt om een integrale aanpak waarbij energie een thema kan zijn.

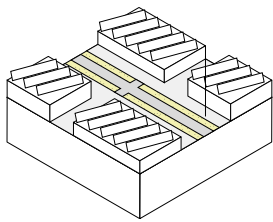
Ook het bedrijventerrein Vleddermond biedt ruimte voor dergelijke initiatieven. De grote dakoppervlakken zijn vrijwel allemaal geschikt voor energieopwekking. Ook kent het terrein kavels die (nog) niet zijn uitgegeven en zijn er enkele open ruimtes. Zonneparken bieden hier mogelijkheden, zowel tijdelijk als permanent.

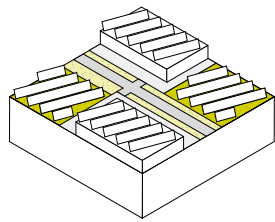
#2 Bedrijvenpark Stadskanaal en Mercurius Business Park

Uitgangspunten en principes

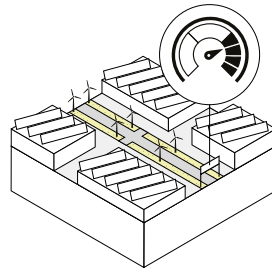
Onderstaande uitgangspunten vormen een voor de zone Bedrijvenpark Stadskanaal specifieke aanvulling op de algemene principes voor het zorgvuldig realiseren van zonne-energie.

Benut geschikt dakoppervlak

Benut braakliggende kavels en vrije ruimte

Vertel het verhaal van duurzame bedrijvigheid

Perspectief op benutting van lege ruimte

#2 Bedrijvenpark Stadskanaal en Mercurius Business Park

Perspectieven

#3 Musselkanaal

- Lange lijnen in het landschap
- Potentie voor grootschalige opwekking
- Potentie voor middelgrote zonneparken - maatwerk
- Etalage Innovatieve concepten
- Bufferzone met nadruk draagvlak

#3 Musselkanaal

Karakteristiek

Oplaadzone Musselkanaal - tussen de kernen Stadskanaal en Musselkanaal - is verwant aan zone #01 Noorderdiep. Het betreft een grootschalig, open agrarisch productielandschap doorsneden door een stevige corridor van (energie-)infrastructuur. Het dubbele bebouwingslint en bijbehorende wijken en sloten komen voort uit de ontginningsstructuur. Van oudsher is dit een energielandschap en ook de benodigde moderne energie-infrastructuur is aanwezig.

Potentie

Deze zone leent zich voor grote en kleine zonnevelden. Die nieuwe productie mag best zichtbaar zijn vanaf de Wildervanckweg (N366) die dient als ontginningsbasis van toekomstige energie-initiatieven. Rondom de bebouwing van De Horsten en op sommige andere plekken in het open gebied zijn middelgrote zonnevelden mogelijk. Dit vraagt om maatwerk en een zorgvuldig ontwerp.

Enkele strakke landschappelijke lijnen beëindigen de vlakken waarbinnen zonnevelden mogelijk zijn. De lijnen definiëren heldere landschappelijke eenheden en markeren een ruime bufferzone rond bestaande bebouwing. De overgangen in deze bufferzone zijn van groot belang voor synergie tussen het huidige gebruik en het toekomstige landschap. Initiatiefnemers komen hier in overleg met bewoners tot een gepaste invulling. Te denken valt aan een ecologische zone, landschapsverfraaiing of een maatschappelijke bestemming. Elk initiatief is een ontwerpogave die vraagt om een goede, onafhankelijke ontwerper.

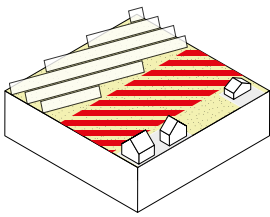
De karakteristieke restruimte binnen het dubbele ontginningslint bij Tweede Boerendiep biedt plek voor innovatieve concepten. Als deze voortkomen uit initiatieven met lokale kracht en energie vergroten zij het draagvlak voor zonne-energie.

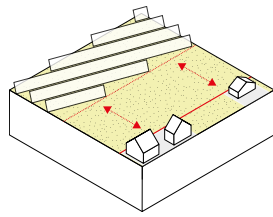
#3 Musselkanaal

Uitgangspunten en principes

Onderstaande uitgangspunten vormen een voor de zone Musselkanaal specifieke aanvulling op de algemene principes voor het zorgvuldig realiseren van zonne-energie.

**Ruime bufferzone tussen
bestaande bebouwing en
ruimte voor grootschalige
opwek**

**Kleiner in overleg te bepalen
overgangsgebied tussen
bestaande bebouwing en
middelgrote zonneparken**

Perspectief panorama op het gebied vanaf de A.G. Wildervanckweg

#3 Musselkanaal

Perspectieven

#4 Mussel Aa

- Potentie voor kleinschalige opwekking voor eigen gebruik
- Natuurnetwerk Nederland

#4 Mussel Aa

Karakteristiek

Landschappelijke zone tegen de gemeentegrens met Westerwolde en in het westen begrensd door de Musselweg op de zandrug tussen Mussel en Vosseberg. De beek Mussel Aa en het Mussel-Aa-kanaal doorsnijden deze zone die pas laat werd ontgonnen. Met de ruilverkavelingen is het landschap gerationaliseerd en de beek op veel plekken gekanaliseerd. De 'overhoeken' tussen de beekloop en de rechte kavels zijn vaak aangezet met kleine bosjes die nu nog goed zichtbaar zijn. Langs de wegen staan vaak zware bomenrijen, typisch voor ruilverkavelingslandschappen. Deze bomenrijen zorgen voor de landschappelijke indeling van het gebied rond de Mussel Aa.

Potentie

Dit gebied vertegenwoordigt een bezit dat huidige en toekomstige waarde biedt voor landschap, ecologie, economie en leefklimaat. In principe is hier geen ruimte voor zonnepanelen.

Onder voorwaarden is kleinschalige energieopwekking mogelijk, bijvoorbeeld voor lokaal gebruik. Plaatsing van zonnepanelen gebeurt in eerste instantie op bestaande daken. Pas daarna zijn grondgebonden zonnepanelen mogelijk, beperkt tot het bouwvlak zoals vermeld in het vigerend bestemmingsplan.

Natuurontwikkeling

Het beekdal van de Mussel Aa komt in de nabije toekomst in aanmerking om te worden ontwikkeld als natuurgebied ten behoeve van een ecologische verbindingzone en waterbuffering middels hermeandering. Dit betekent dat het beekdal vrijgehouden moet worden van zonnepanelen, tenzij integratie plaats kan vinden met de natuurontwikkeling.

#5 Bovensteveenweg Vliegveld

- Natuurnetwerk Nederland
- Potentie voor kleinschalige opwekking voor eigen gebruik
- Kansrijk gebied voor coöperatieve ontwikkeling kleinschalig zonnepark

#5 Bovensteveenweg Vliegveld

Karakteristiek

Landschappelijke zone aan de rand van de oude Veenkolonieën. De verkavelingsrichting die is gebaseerd op de ontginningsas Stadskanaal - Tweede Boerendiep loopt in dit gebied door. Door de omlijsting van erven, bebouwing en opgaande beplanting manifesteert deze zone zich als een eigenstandig blok in het buitengebied van de gemeente Stadskanaal. Het landschap binnen deze omlijsting kenmerkt zich door de rechtlijnige opzet en de grote open ruimte bij de voormalige veenkolonie Vledderveen. Een aantal bosblokken en het vliegveld vormen daarop de uitzondering en voorzien het gebied van perspectief en diepte. De bomenrijen langs de rechte wegen hebben eenzelfde functie.

Potentie

Dit gebied vertegenwoordigt een bezit dat huidige en toekomstige waarde biedt voor landschap, ecologie, economie en leefklimaat.

Onder voorwaarden is kleinschalige energieopwekking mogelijk, bijvoorbeeld voor lokaal gebruik. Plaatsing van zonnepanelen gebeurt in eerste instantie op bestaande daken. Pas daarna zijn grondgebonden zonnepanelen mogelijk, beperkt tot het bouwvlak zoals vermeld in het vigerend bestemmingsplan.

Wanneer rond de kleine kernen in het buitengebied draagvlak en initiatief bestaat voor het coöperatief ontwikkelen van een klein zonnepark, zijn uitzonderingen mogelijk. Het is dan belangrijk dat het initiatief voorziet in eigen behoefte van de initiatiefnemers en als een kleine, autonome ontwikkeling vrijliggend in een rechtlijnig landschapstype wordt gerealiseerd. De zonering op de kaart geeft daarvoor kansrijke gebieden aan.

#6 Vledderbos Pagedal

Natuurnetwerk Nederland

Kansrijk gebied zonnepark binnen een versterkt landschappelijk raamwerk

#6 Vledderbos Pagedal

Karakteristiek

Landschappelijke zone die de schakel vormt tussen de bebouwde kom van Stadskanaal, Pagedal, Vledderbos, Broeklanden en Pagediep. Verbindingen voor langzaam verkeer, groene corridors en recreatieve stadsrandfuncties staan in dit gebied centraal. Het Pagedal en de omliggende sport- en recreatievoorzieningen vormen het gebruiksintensieve hart van dit gebied.

Potentie

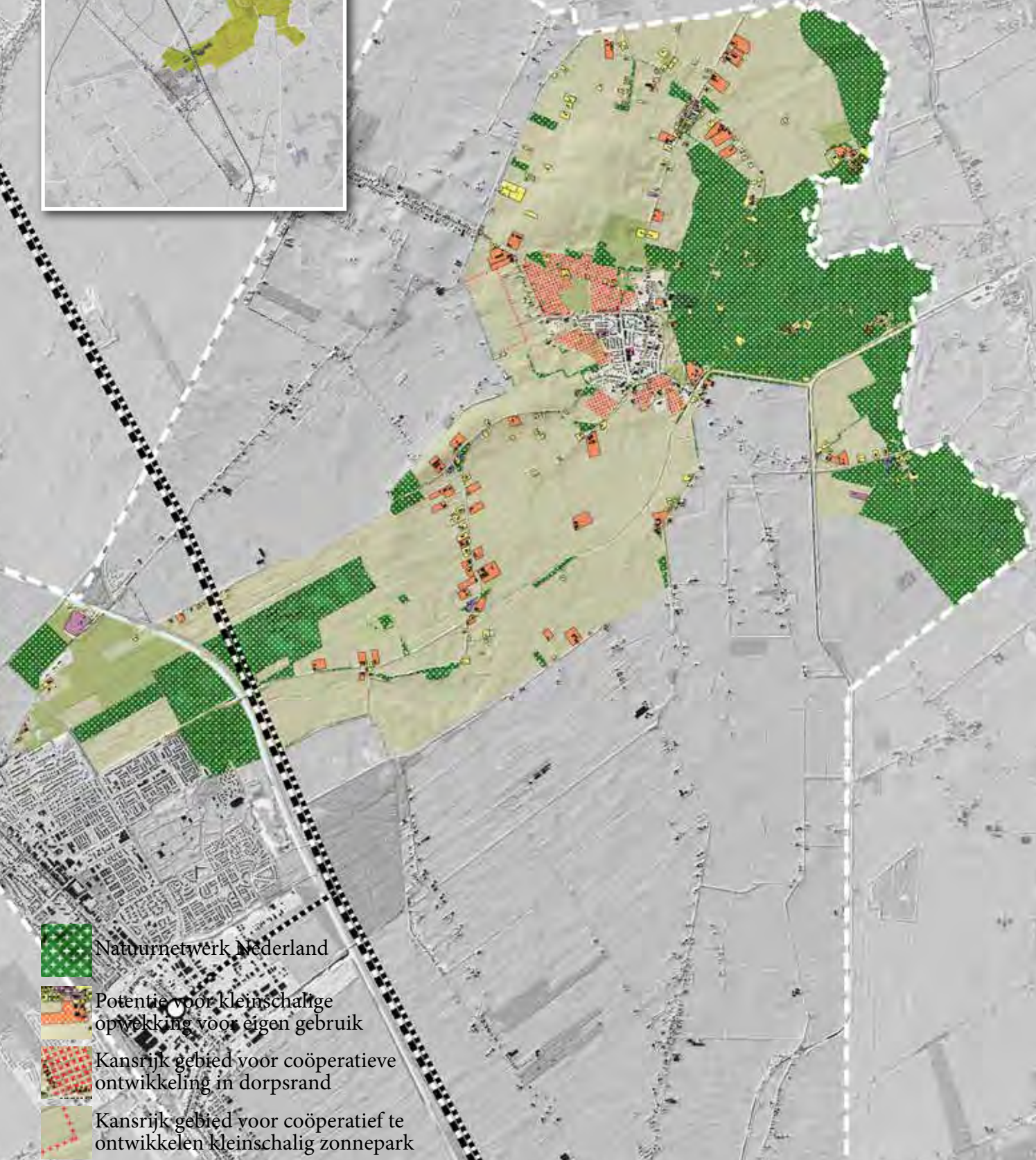
Dit gebied is belangrijk voor een gezond toeristisch-recreatief aanbod in Stadskanaal voor inwoners en bezoekers. De grote dakoppervlakken van gebouwen en recreatieve voorzieningen in het Pagedal zijn geschikt voor het opwekken van zonnestroom. Op deze plek kan ook het verhaal van duurzaam Stadskanaal verteld worden aan bezoekers van buitenaf.

Het gebied aan de noordzijde vormt een bijzondere locatie met een eigen logica. Gelegen tussen Vledderbos, Pagedal en Pagediep heeft deze locatie een enorme potentie als verbindende schakel. Op dit moment vindt overleg plaats met de provincie Groningen en het Waterschap Hunze en Aa's over het realiseren van een natuurontwikkeling langs het Pagediep. In dit kader willen we nagaan of de realisatie van één of enkele zonneparken een economische activiteit is die gelijktijdig de ambitie voor een versterkt landschappelijk raamwerk kan waarmaken.

Voorliggende plannen voor dit gebied kunnen daarvoor een inspiratiebron zijn. Belangrijk is om na te denken over recreatieve verbindingen, het realiseren van nieuwe groene kamers met respect voor historische ontginningslijnen, bijdragen aan beekherstel van het Pagediep en ten slotte het zorgvuldig ontwerpen van zichtrelaties tussen zonne-initiatief en omgeving, beleving en communicatie.

#7 Pagediep Onstwedde

- Natuurnetwerk Nederland
- Potentie voor kleinschalige opwekking voor eigen gebruik
- Kansrijk gebied voor coöperatieve ontwikkeling in dorpsrand
- Kansrijk gebied voor coöperatief te ontwikkelen kleinschalig zonnepark

#7 Pagediep Onstwedde

Karakteristiek

Landschappelijke zone met centraal daarin de twee heuvels van de Onstwedder Holte. Hieromheen ligt het voor het Westerwolde kenmerkende esdorpenlandschap. Bij Onstwedde, Smeering, Ter Wupping, Höfte en Holte zijn de hoger geleden oude, kleinschalige akkercomplexen goed zichtbaar.

De smalle zandrug bij Ter Maarsch was lange tijd het meest westelijke bewoonde gebied van het Westerwolde. Veenhuizen is een van de oudste randveenontginningen. Vanuit het zuidelijke Pagedal loopt het Pagediep richting Mussel Aa en Ruiten Aa. In het dal van de Ruiten Aa is de meanderende beek hersteld. Grote delen van deze zone zijn landschappelijke en ecologisch zeer waardevol en horen bij het Natuurnetwerk Nederland.

Potentie

Dit gebied vertegenwoordigt een bezit dat huidige en toekomstige waarde biedt voor landschap, ecologie, economie en leefklimaat. In principe is hier geen ruimte voor zonnepanelen.

Onder voorwaarden is kleinschalige energieopwekking mogelijk, ten behoeve van het eigen gebruik van bewoners en bedrijven. Plaatsing van zonnepanelen gebeurt in eerste instantie op bestaande daken. Pas daarna zijn grondgebonden zonnepanelen mogelijk, beperkt tot het bouwvlak zoals vermeld in het vigerend bestemmingsplan. De energieafzet wordt aantoonbaar gebruikt voor het eigen gebruik.

Wanneer in Onstwedde draagvlak en initiatief bestaat voor het coöperatief ontwikkelen van een klein zonnepark, is langs de dorpsrand ruimte voor een uitzondering. De zonering op de kaart geeft daarvoor de kansrijke gebieden aan. Het is belangrijk dat het initiatief wordt ingepast in de kleinschalige kamerstructuur van het landschap. Bij voorkeur voorziet het initiatief in de lokale energiebehoefte.

Natuurontwikkeling

Het beekdal van het Pagediep komt in de nabije toekomst in aanmerking om te worden ontwikkeld als natuurgebied ten behoeve van een ecologische verbingszone en waterbuffering middels hermeandering. Dit betekent dat het beekdal vrijgehouden moet worden van zonnepanelen, tenzij integratie plaats kan vinden met de natuurontwikkeling.

#8 Alteveer

- Natuurnetwerk Nederland
- Potentie voor kleinschalige opwekking voor eigen gebruik
- Kansrijk gebied voor coöperatief te ontwikkelen kleinschalig zonnepark

#8 Alteveer

Karakteristiek

Landschappelijke zone tussen de Barkelazwet, de Onstwedder Holte en het Pagedal. Tot 1970 vonden in het veenschap Alteveer afgravingen plaats in de Tanger- en Achterholtervenen. De lange, smalle kavels zijn gericht op het Pekelderdiep. Nog steeds is dit een weids, open en rechtlijnig veenkoloniaal landschap met zicht tot aan de Pekela's.

Potentie

Dit gebied vertegenwoordigt een bezit dat huidige en toekomstige waarde biedt voor landschap, ecologie, economie en leefklimaat. In principe is hier geen ruimte voor zonnepanelen.

Onder voorwaarden is kleinschalige energieopwekking mogelijk, ten behoeve van het eigen gebruik van bewoners en bedrijven. Plaatsing van zonnepanelen gebeurt in eerste instantie op bestaande daken. Pas daarna zijn grondgebonden zonnepanelen mogelijk, beperkt tot het bouwvlak zoals vermeld in het vigerend bestemmingsplan. De energieafzet wordt aantoonbaar gebruikt voor het eigen gebruik.

Wanneer in Alteveer of Höchte draagvlak en initiatief bestaat voor het coöperatief ontwikkelen van een klein zonnepark, is daar enige uitzondering mogelijk. Het is dan belangrijk dat het initiatief voorziet in eigen behoefte van de initiatiefnemers en als een kleine, autonome ontwikkeling vrijliggend in een rechtlijnig landschapstype wordt gerealiseerd. De zonering op de kaart geeft de daarvoor kansrijke gebieden aan.

Stadskanaal op Zon

Bijlage 3

Reactienota

	Inspraakreactie	Beoordeling	Voorgestelde wijziging
	Provincie Groningen		
1.	De panelen moeten in rijen evenwijdig aan de ontginningsrichting worden opgesteld (en niet op het zuiden zijn georiënteerd).	<p>De landschappelijke inpassing van een zonnepark wordt beoordeeld vanuit het perspectief op maaiveldniveau. Veelal zal het zicht op het zonnepark door groen worden ontnomen, waardoor de richting van de panelen niet of minder relevant is.</p> <p>Een opbrengstdaling met bijvoorbeeld 15% betekent 15% verlies aan landbouwgrond. Minder rendement betekent ook minder mogelijkheden voor terugvloeiing van revenuen naar het gebied voor duurzaamheidsmaatregelen. Voorkeur gaat uit naar landschappelijke oplossingen in de (groene) randen van een zonnepark.</p>	<p><i>Blz. 24: onder kopje <u>Opstelling en oriëntatie</u> na “...hoogtes en doorzichten.” een nieuwe alinea toevoegen:</i></p> <p>“In de Veenkoloniën gaat de voorkeur uit naar een opstelling van zonnepanelen haaks op of evenwijdig aan de ontginningsrichting. Wanneer dit tot substantieel rendementsverlies leidt, is een afwijkende oriëntatie mogelijk door extra aandacht te besteden aan de landschappelijke zone rondom het park.”</p>
2.	In de provinciale 'Handreiking locatiekeuze en ontwerp' wordt aangegeven dat er in alle gevallen een gebiedsspecifieke aanleiding aanwezig moet zijn om een zonnepark los in het buitengebied te kunnen realiseren. Verzocht wordt om dit uitgangspunt in de visie te verwerken.	Wij gaan uit van de Omgevingsvisie provincie Groningen 2016-2020, waarin is aangegeven dat zonneparken moeten aansluiten bij de landschappelijke structuur en bebouwingskenmerken. Bij zowel de positionering als de landschappelijke inpassing van zonneparken wordt rekening gehouden met de gebiedsspecifieke eigenschappen van de betreffende omgeving.	Niet overnemen.
3.	In een rechtlijnig landschap kan een zonnepark niet als eigenstandig blok worden opgenomen.	Zie punt 2. Het voorbeeld van een eigenstandige blok in een rechtlijnig landschap (figuur 19) past binnen de uitgangspunten van de Omgevingsvisie, doordat op een zorgvuldige wijze aansluiting is gezocht bij de landschappelijke structuur. Om te voorkomen dat het karakter van het open landschap wordt aangetast, zal van deze mogelijkheid bij uitzondering gebruik worden gemaakt.	<p><i>Blz. 29: na “...kleinschalige zonneparken door bijvoorbeeld lokale energiecoöperaties” toevoegen:</i></p> <p>“Om het karakter van het open landschap in stand te houden, zal bij uitzondering van deze mogelijkheid gebruik kunnen worden gemaakt.”</p>

4.	Een goede landschappelijke inpassing van zonneparken vergt ook deskundigheid van gemeente en provincie. In sommige gevallen dient de maatwerkmethode te worden toegepast bij een bij de provincie werkzame deskundige op het gebied van stedenbouw en landschapsarchitectuur.	De provincie wordt vanaf het begin van het proces uitgenodigd bij het overleg met de initiatiefnemer over de landschappelijke inpassing.	Is reeds in de visie opgenomen.
5.	Uitgangspunten voor het toepassen van de maatwerkmethode ontbreken voor het geval meerdere initiatieven naast elkaar of in elkaars directe nabijheid zijn gesitueerd.	Mee eens.	<p><i>Blz.28: toevoegen vóór het kopje "Ontwerppogave":</i></p> <p><u>"Meerdere zonneparken</u> Wanneer zonneparken in elkaars nabijheid komen te liggen, wordt in de maatwerkmethode extra aandacht besteed aan de invloed die de parken gezamenlijk op de omgeving hebben."</p>
6.	Naburige gemeenten betrekken bij de planvorming voor zonneparken nabij de gemeentegrens.	Bij parken nabij de gemeentegrens zullen buurgemeenten bij de planvorming worden betrokken.	<p><i>Blz. 18: onder het kopje <u>Werkwijze</u>, na "..... om over de landschappelijke inpassing te adviseren.", toevoegen:</i></p> <p>"Bij parken nabij de gemeentegrens worden buurgemeenten bij de planvorming betrokken."</p>

7.	Bij de planvorming gebruik maken van de expertise van onder meer belangenorganisaties voor weide- of akkervogels.	Bij de landschappelijke inpassing zal ook aandacht worden besteed aan biodiversiteit en in het bijzonder aan weide- en akkervogels.	<p><i>Blz. 28: toevoegen vóór het kopje “Bijzondere objecten”:</i></p> <p><u>“Biodiversiteit</u></p> <p>Uit zowel Nederlands als Engels onderzoek blijkt dat zonneparken op landbouwgrond over het algemeen een neutraal of positief effect hebben op de biodiversiteit. Door het wegvallen van de agrarische functie daalt de emissie en depositie van ammoniak en stikstof, hetgeen op zichzelf al een positief effect heeft op de natuur. Ook krijgt de bodem tijd om zich te herstellen.</p> <p><i>Verwijzingen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>“Effecten van zonneparken op de omgeving en voorbeelden van meervoudig ruimtegebruik” (Rho Adviseurs/Gemeente Arnhem, 2016).</i> - <i>“Biodiversity Guidance for Solar Developments” (G.E. Parker and L. Greene, BRE 2014).</i> <p>De biodiversiteit kan worden verhoogd door een zekere afstand tussen de rijen zonnepanelen aan te houden, een bloemrijk mengsel te zaaien, de vegetaties extensief te beheren en aandacht te besteden aan de randen van het park. In overleg met initiatiefnemer en een (gezamenlijk te kiezen) ecooloog wordt beoordeeld op welke wijze de biodiversiteit kan worden bevorderd. Ook wordt de initiatiefnemer gevraagd een beheerplan voor het zonnepark op te stellen.</p> <p>In de provinciale Omgevingsvisie is voor de noordzijde van onze gemeente een gebied aangewezen als leefgebied voor akkervogels (zie kaart ...). Voor zonneparken in dit gebied kan gebruik worden gemaakt van de expertise van belangenorganisaties voor akkervogels.“</p>
----	---	---	---

8.	Nader aangeven hoe participatie is geborgd in het proces en wie daar de regie op voert. Mogelijkheid een participatieplan te eisen.	Mee eens.	<p><i>Blz. 30: onder het kopje <u>vooroverleg</u>, na “.....de formele planologische procedure” toevoegen:</i> “De gemeente voert de regie over het proces.”</p> <p><i>Blz.30: de alinea onder het kopje <u>privaatrechtelijke overeenkomst geheel vervangen door</u>:</i> “Voorafgaand aan de planologische procedure worden de afspraken vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst. Het gaat in ieder geval om de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een participatieplan, waarin de maatregelen voor de maatschappelijke inpassing zijn opgenomen; - een ontwerp, waarin de landschappelijke inpassing en de maatregelen ter bevordering van de biodiversiteit zijn vertaald; - een beheerplan, waarin het beheer van het park tijdens de exploitatieperiode is beschreven met aandacht voor het aspect biodiversiteit; - de garantie dat het zonnepark na 30 jaar weer wordt opgeruimd.”
9.	Wellicht kan de betrokkenheid van de provincie in het proces nader worden beschreven in de visie.	De provincie wordt vanaf het begin uitgenodigd bij de planvorming.	Is reeds in de visie opgenomen.
10.	Hoe om te gaan met de relatie tussen bodem en zonneparken (zie Biodiversity Guidance for Solar Developments by G. E .Parker and L. Greene, BRE 2014).	Zie 7.	Zie 7.

	Inspraakreactie	Beoordeling	Voorgestelde wijziging
	Inwoner Stadskanaal		
11.	Bij het Noorderdiep de voorgenomen bufferzone smaller maken: <ul style="list-style-type: none"> - afwezigheid woningen; - dubbelgebruik van de grond door pluimveebedrijf. 	Overeenkomstig de Scheepswerfstraat kan voor de bufferzone de achterzijde van de woonkavels worden aangehouden in plaats van de achterzijde van de bedrijfsgebouwen.	Blz. 46: Bufferzone verkleinen.
12.	Een mix toepassen van zon- en windenergie om het ruimtebeslag van zonneparken en de gevolgen voor de landbouw en de werkgelegenheid te beperken. Het A.G. Wildervankkanaal leent zich goed voor het opstellen van windmolens.	Windturbines hoger dan 15 meter zijn provinciaal niet toegestaan. Een opstelling van kleinschalige windmolens moet per situatie worden beoordeeld. Het toepassen van windenergie valt buiten deze visie.	Geen aanpassing van de visie.
13.	Wanneer is er sprake van voldoende draagvlak? Welke criteria gelden hiervoor?	Voor draagvlak is het niet alleen van belang of mensen voor of tegen de komst van een park zijn. Het gaat ook om de inhoudelijke argumenten en de te verwachten overlast die men van een park zal ondervinden.	Visie hierop niet aanpassen.
14.	Waarom wordt er voor het benodigde draagvlak onderscheid gemaakt tussen “gebieden voor grootschalige opwekking “ en de “bufferzone”?	Vanwege de nabijheid van woningen is de bufferzone niet geschikt voor grootschalige parken, maar wel voor lokaal gedragen initiatieven.	Visie handhaven.

	Inspraakreactie	Beoordeling	Voorgestelde wijziging
	Groen Links		
15.	Plannen van commerciële partijen parkeren om burgers in de gelegenheid te stellen met plannen te komen	We zetten in op zowel initiatieven vanuit dorpen en buurten, als op grotere initiatieven, waarbij een wisselwerking tussen die twee mogelijk is. De grotere projecten zijn noodzakelijk om een duidelijke slag te maken in de energietransitie en hiervoor externe investeerders aan te trekken. Door een koppeling te maken tussen de komst van zonneparken en de verduurzaming van onze gemeente worden meer duurzaamheidsdoelen bereikt dan alleen op het gebied van de landelijke energietransitie. Daarbij geldt dat ook bij initiatieven van commerciële partijen de belangen van onze inwoners centraal staan bij de maatschappelijke inpassing.	Niet overnemen
16.	Gemeente moet samenwerken met een bestaande energiecoöperatie.	Visie biedt hiertoe mogelijkheden.	Visie hoeft niet te worden aangepast.
17.	Gemeente moet ervaring opdoen met twee pilots voor burgerinitiatieven.	In onze werkwijze nemen we de ervaringen van het ene project automatisch mee naar het volgende project. Daarnaast houden we feeling met de ontwikkelingen in andere gemeenten. Het is daardoor niet noodzakelijk om eerst ervaring op te doen met genoemde pilots.	Niet overnemen
18.	Visie vaststellen na de raadsverkiezingen.	Dit betreft een agendaverzoek aan de raad.	Geen inhoudelijke consequenties voor de visie.

	Raadscommissie 15-01-2018	Beoordeling	Voorgestelde wijziging
19.	Bij de doelstelling van 600 hectare wordt geen rekening gehouden met de technologische ontwikkeling.	Het is zuiverder om in de doelstelling uit te gaan van de jaarlijkse energieopbrengst in plaats van hectares zonneparken. In de overige tekst van de visie blijven we voor de grootte van zonneparken uitgaan van hectares.	Blz. 14: "Wij willen daarom binnen onze gemeente ruimte bieden aan 600 hectare zonnepark." <i>Tekst vervangen door:</i> "Wij willen daarom binnen onze gemeente ruimte bieden voor het opwekken van 2.400 Tera-Joule aan zonne-energie per jaar. Gegeven de huidige stand van de techniek staat dit gelijk aan een ruimtebeslag voor zonneparken van 600 hectare."

